

ARIETI
MIEJSCE
MIEJSCE

ARCHETYP

ŚWIADOMOŚĆ

MIEJSCE

Jacek Kornacki

ARCHETYP-ŚWIADOMOŚĆ-MIEJSCE ■ ARCHETYPE-AWARENESS-PLACE ■ ARCHETYP-BEWUSSTSEIN-RAUM

1992–2014

GDAŃSK 2014

ARCHETYP- ŚWIADOMOŚĆ- MIEJSCE ■ ARCHETYPE- AWARENESS- PLACE ■ ARCHETYP- BEWUSSTSEIN- RAUM

projekt artystyczno kulturowy ■ artistic & cultural project ■ ein kulturelles Kunstprojekt

■ Projekt obejmuje wystawy i pokazy o charakterze artystyczno-kulturowym. Celem projektu są działania artystyczne, u podstaw których leży stosunek artysty do MIEJSCA. Miejsca pojmowanego jako pewien obszar kulturowy ale i geograficzno-polityczny, który w swojej przestrzeni zawiera „macierz” czyli ziemię z jej licznymi warstwami i konotacjami mentalnymi, zabytkami kultury materialnej i duchowej. ■ Miejsce, to również świadomość obecności – terażniejszość. ■ Uważam, że ŚWIADOMOŚĆ spuścizny jaką niesie dane miejsce umożliwi w pełni dojrzałe budowanie nowych wartości artystycznych i kulturowych. ■ Idea projektu obejmuje swoim zasięgiem całe Pomorze. ■ W ramach tego projektu mieszczą się następujące realizacje:

■ The project embraces exhibitions and shows of an artistic-cultural character. The objective of the project is artistic activities based upon an artist's attitude to the PLACE. The Place is understood here as a certain cultural, as well as geographic and political, area, which comprises within its space "the matrix", that is the soil with the multitude of its layers and mental connotations, monuments of material and spiritual cultures. ■ The place also is the awareness of being present – the current time. ■ I believe that AWARENESS of the heritage with which a given place is bestowed facilitates a fully mature development of new artistic and cultural values. ■ The idea of this project embraces the area of the entire Pomeranian region. ■ The following realisations have been realised within the framework of this project:

■ Das Projekt umfasst Ausstellungen und Vorführungen mit einem kunst-kulturellen Charakter. Das Ziel von diesem Projekt sind Kunstaktivitäten, die grundsätzlich die Beziehung des Künstlers zum RAUM betreffen. Der Ort – wird als ein bestimmtes Kultur – ebenfalls Geographie – und Politikgebiet verstanden, das das Mutterland enthält – also die Erde mit ihren zahlreichen Schichten und Mentalassoziationen, Denkmälern von der materiellen und geistigen Kultur. ■ Der Raum ist ebenfalls das Bewusstsein der Anwesenheit – die Gegenwart. ■ Ich bin der Meinung, dass durch das BEWUSSTSEIN des Erbes, das ein bestimmter Raum bringt, wird das Schaffen von neuen Kunst – und Kulturwerten ermöglicht. ■ Die Idee des Projekts umfasst das ganze Pommern. ■ In Rahmen von diesem Projekt wurden folgende Realisationen durchgeführt:

- *Carl Gustav Schuelke der Besitzersohn – Słinks* ■ Sopot (Zoppot) ■ 1992.
- *Przestrzenie wcieleń – Galeria Arche* ■ *Spaces of Incarnations – Arche Gallery* ■ *Verkörperungsräume – Arche Galerie* ■ Gdańsk (Danzig) ■ 1995.
- *Światło - Cień – Galeria EL* ■ *Light-Shadow – EL Gallery* ■ *Licht - Schatten – Galerie EL* ■ J. Kornacki, J. Zdybel ■ Elbląg (Elbing) ■ 1997.
- Akcja artystyczna obejmująca przestrzeń miejską Gdańska ■ Artistic action comprising the urban space of Gdańsk ■ Kunstaktion, die den ganzen Raum der Stadt Gdańsk (Danzig) umfasste ■ 1997.
- Akcja artystyczno-kulturowa *Projekt Sulechówko* ■ Artistic-Cultural Action *Sulechówko Project* ■ Kunst-Kulturaktion *Projekt Sulechówko* ■ J. Kornacki, M. Śmietański ■ Sulechówko ■ 1998.
- Rekonstrukcja i aranżacja plastyczna XII-wiecznej krypty grobowej w kościele św. Katarzyny w Gdańsku przy współpracy Muzeum Zegarów Wieżowych i Akademii Medycznej w Gdańsku ■ Reconstruction and visual arrangement of the 12th-century burial crypt at St Catherine's Church in Gdańsk, in co-operation with the Museum of Tower Clocks and the Medical Academy in Gdańsk ■ eine Rekonstruktion und eine Kunstveranstaltung einer Totengrube vom XII. Jahrhundert in der St. Katharina Kirche, in Zusammenarbeit mit dem Museum der Turmuhr und der Medizinischen Akademie in Gdańsk (Danzig) ■ 2001.
- *Łódzie ludowe Dorzecza Wisły – Festiwal Zdarzenia, Muzeum Wisły* ■ *Folk Boats of the River Vistula Basin – The Zdarzenia Festival, Museum of the River Vistula* ■ *Volksboote der Weisel Mündung – Festival Ereignisse, Museum der Weisel Tczew (Dirschau)* ■ 2002.
- *Archetyp-Świadomość-Miejsce – Galeria Sulmin* ■ *Archetype-Awareness-Place – Sulmin Gallery* ■ *Archetyp-Bewusstsein-Raum – Galerie Sulmin* ■ J. Kornacki, T. Krupiński, M. Śmietański ■ Sulmin (Richthof) ■ 2002.
- Projekty i realizacje w ramach współpracy z Muzeum Zegarów Wieżowych, mieszczącym się w kościele św. Katarzyny w Gdańsku ■ Projects and realisations in co-operation with the Museum of Tower Clocks at St Catherine's Church in Gdańsk ■ Projekte und Veranstaltungen in Rahmen von einer Zusammenarbeit mit dem Museum der Turmuhr, das sich in der St. Katharina Kirche in Gdańsk (Danzig) befindet ■ 1999–2014.
- Obiekty z cyklu *Krzyże* pokazy i wystawy w ramach konferencji naukowych NCK, UG, wystaw tematycznych – Muzeum Zachodnio-Kaszubskie, Bytów, podsumowujące interdyscyplinarny projekt *Nekropolie Pomorza – Kościół św. Jana Gdańsk*, kontynuacja projektu *Archetyp-Świadomość-Miejsce*, Galeria Sulmin w Sulminie, 2010–2013 ■ Objects from the series *Crosses*, shows and exhibitions at science conferences at the Baltic Cultural Centre and Gdańsk University, thematic exhibitions at the West-Kashubian Museum in Bytów, which summed up an inter-disciplinary project *Necropolises of Pomerania*, St John's Church, Gdańsk, subsequent work on the project: *Archetype-Awareness-Place*, Sulmin Gallery at Sulmin 2010–2013 ■ Objekte vom Zyklus *Kreuze*, Vorführungen und Ausstellungen in Rahmen von wissenschaftlichen Konferenzen NCK, Gdański (Danziger) Universität, Themenausstellungen – Westkaschubisches Museum Bytów (Bütow), die das interdisziplinäre Projekt *Pommerische Nekropolen* zusammenfassen – St. Johan Kirche Gdańsk (Danzig), die Kontinuation vom Projekt *Archetyp-Bewusstsein-Raum*, Sulmin Galerie, Sulmin (Richthof) 2010–2013.
- *St. Salvator Kirchof* w ramach festiwalu *Streetwaves* ■ *St. Salvator Kirchof* within the *Streetwaves* Festival ■ *St. Salvator Kirchof* in Rahmen Festival *Streetwaves* ■ J. Kornacki, K. Polkowski, J. Zdybel ■ Gdańsk (Danzig) ■ 2012.
- Realizacje na cmentarzu w Rodowie: *Lustrzany słup*, 2010; *Ukrzyżowanie – obiekt sakralny*, malarstwo na blasze, 2014 ■ Realisations at Rodowo cemetery: *The Mirror Pole*, 2010; *Crucifixion – a Sacral Object*, painting on sheet metal, 2014 ■ Installationen auf dem Friedhof in Rodowo (Gross Rohdau): *Spiegelsäule*, 2010; *Die Kreuzung – Sacralobjekt*, Bildhauerei auf dem Blech, 2014.

ARCHETYP ŚWIADOMOŚĆ MIEJSCE

ARCHETYP

ŚWIADOMOŚĆ

MIEJSCE

CARL GUSTAV SCHUELKE DER BESITZERSOHN*(Carl Gustav Schuelke właściciel-syn / the owner-son)*Gdańskie Dni Niezależnych ■ The Gdańsk Days of the Independents ■ Gdańsk (*Danziger*) Tage der Unabhängigen ■ SFINKS ■ Sopot ■ 1992

Instalacja połączona z performance ■ The installation accompanied by a performance ■ Mit Performance verbundene Installation.

■ Świetlny krzyż w skali 1:1 rzucony jest na fragment żeliwnego krzyża i ścianę pomieszczenia. Na łunę światła autor sypie złoty pył i popiół tworząc przesuwające się w przestrzeni ulotne krzyże. Sztuczny dym stopniowo zasnuwa całe pomieszczenie, mgłę przebijają promieniste snopy światła ■ A cross of light in the scale of 1:1 is projected onto a fragment of a cast-iron cross and the wall of the room. The artist spills golden dust and ash onto the beam of light, creating elusive crosses floating in space. Artificial smoke makes the room additionally dense, the fog in here has been pierced by radiating streaks of light ■ Ein Lichtkreuz in Skala 1:1 wird auf ein Fragment vom Gusskreuz und auf die Wand des Raumes geworfen. Den Lichtschein bestreut der Autor mit dem goldenen Staub und mit der Asche. Dadurch werden flüchtige Kreuze gebildet, die sich verschieben. Der künstliche Rauch verschleiert allmählich den ganzen Raum, der Nebel wird durch die strahlenden Lichtbüschel durchgebohrt.

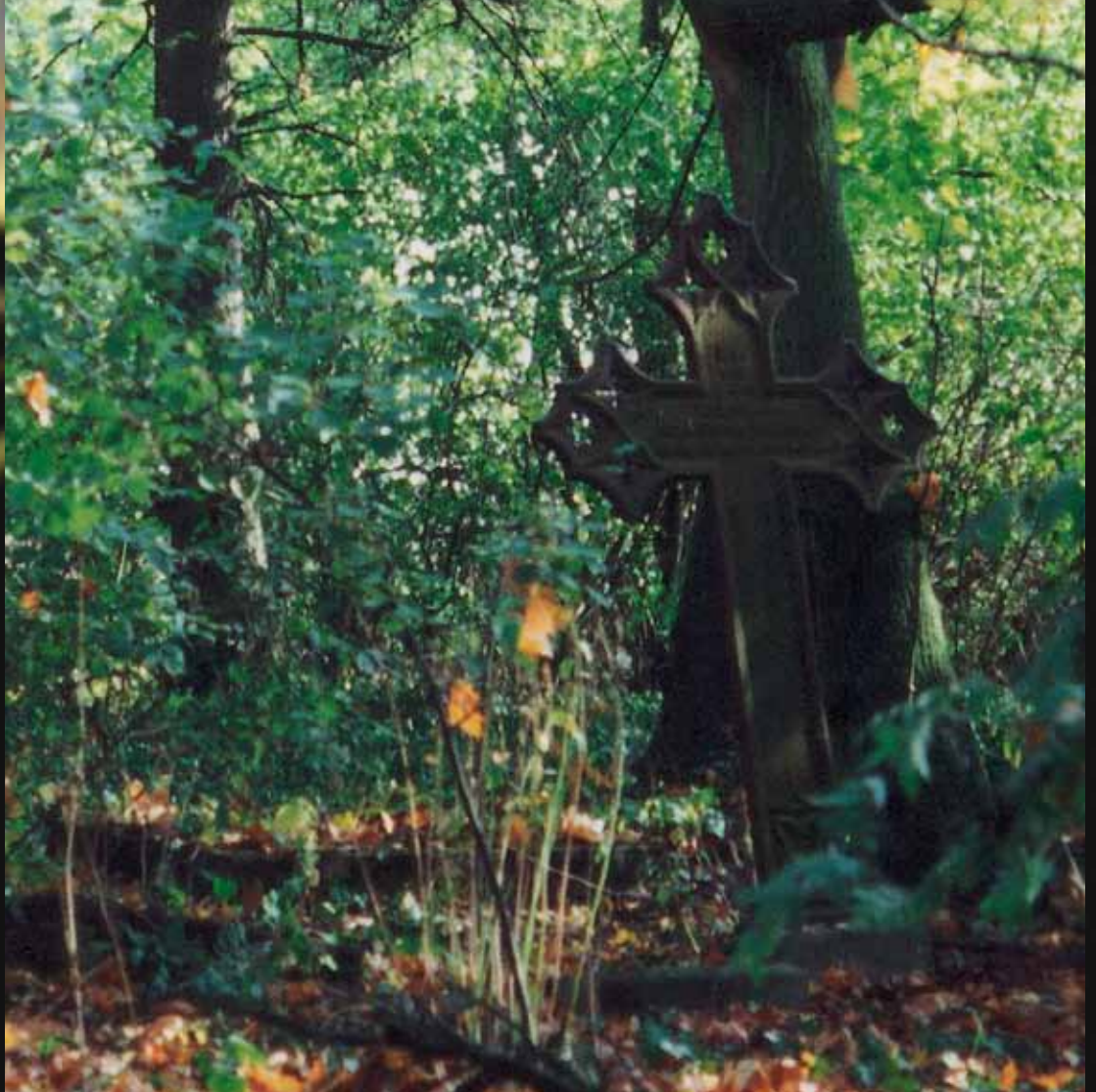
- Fragment żeliwnego krzyża – zdewastowany cmentarz w Chojniczках koło Chojnic ■ A fragment of a cast-iron cross – a devastated cemetery at Chojniczki near the town of Chojnice ■ Fragment vom Gusskreuz – der zerstörte Friedhof in Chojniczki in der Nähe von Chojnic (*Konitz*).

- Przewroczone negatywowe – kontur krzyża C. G. Schuelkego z cmentarza w Chojniczках ■ A negative slide – the contour of C.G. Schuelke's cross from the Chojniczki cemetery ■ Negativdia – der Umriss des Kreuzes von C.G.Schuelke vom Friedhof in Chojniczki.

- Złoty pył, popiół, sztuczny dym ■ Golden dust, ash, artificial smoke ■ goldener Staub, Asche, künstlicher Rauch.

- Wystawa Fotograficznej dokumentacji miejsca – starego cmentarza w Chojniczках koło Chojnic ■ A photographic documentation of the place – the old cemetery at Chojniczki near Chojnice ■ Photographische Dokumentation des Ortes – der alte Friedhof in Chojniczki in der Nähe von Chojnic (*Konitz*).

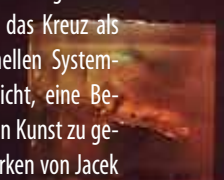

■ **CREDO** ■ Jacek Kornacki: Cykl *Archetyp-Świadomość-Miejsce* to fascynacja sztuką dawną, formami historycznymi i umieszczeniem ich w kontekście sztuki współczesnej". ■ **Magda Gajewska**: Początek tej fascynacji? ■ **J.K.**: Miejsce jest początkiem działań artystycznych i spotkaniem z wyzwaniem formy. ■ **M.G.**: Miejsce narodzin cyklu *Archetyp-Świadomość-Miejsce*? ■ **J.K.**: Uśmiercany przez naturę i ludzką niepamięć nieistniejący cmentarz w Chojniczce i wraz z nim uwięziona żeliwna forma ostatniego, krzyża nagrobnego C. G. Schuelkego. ■ **M.G.**: To archetyp a jak wygląda świadomość? ■ **J.K.**: „Buduję nową formę, która jest próbą przekroczenia dotychczasowego dyskursu". ■ **KRZYŻ** ■ W 1992 roku, podczas Gdańskich Dni Niezależnych Jacek Kornacki przedstawił instalację krzyża połączoną z performansem. Poprzez to działanie artysta uwolnił krzyż jako „symbol kardynalny” od jego systemowych, tradycyjnych konotacji i pozwolił mu zaistnieć w polifonicznej przestrzeni sztuki współczesnej. Krzyż w pracach Jacka Kornackiego wielokrotnie przełamał dychotomie i polaryzacje znaczeniowe towarzyszące mu w życiu społecznym. Performatywne pojawienie się „krzyża nagrobnego” podważyło tożsamościowy podział, na my i oni: my – żywi, tu obecnie żyjący, Polacy i oni – tam martwi, przeszli, Niemcy. Ewangelicki krzyż w formie, jaką nadał mu artysta uzyskał status ekumenicznego artefaktu. Stał się on pretekstem do zachowań transgresywnych, ułatwił przekroczenie nie tylko granic społecznych, ale także estetycznych, religijnych i czasowych. Mircea Eliade powiedziała, że artysta umieszczając krzyż C. G. Schuelkego dokonał ponownej organizacji przestrzeni, w której to, co zesakralizowane i bezznaczeniowe w świecie społecznym zostało konsekrowane i rozpoznane jako istotne w przestrzeni artystycznej. Żeliwny krzyż z cmentarza w Chojniczce i inne żeliwne formy utrwalone przez Jacka Kornackiego, zaistniały jako symbol i wyrafinowana, nietypowa forma artystyczna, pojawiły się jako centralny symbol życia, wnosząc zestaw wartości i wierzeń, które ponownie wybrzmiały w przestrzeni publicznej, odradzając się w sacrum sztuki. ■ Ta pierwsza instalacja oraz te, które po niej nastąpiły wpisała się w działania artystyczne projektu *Archetyp-Świadomość-Miejsce*, wyrażające dążenie artysty do ustalenia nowego związku pomiędzy

■ **CREDO** ■ Jacek Kornacki: The series *Archetype-Awareness-Place* is my fascination with old art, historical forms and their being placed in the context of contemporary art. ■ **Magda Gajewska**: The beginnings of this fascination? ■ **J.K.**: The Place is the beginning of my artistic activities and my meeting with the challenges of the form. ■ **M.G.**: The Place of the birth of the *Archetype-Awareness-Place* series? ■ **J.K.**: The non-existent cemetery at Chojniczki gradually expunged by nature and humans and an imprisoned form of the last, cast-iron cross from the grave of C.G. Schuelke. ■ **M.G.**: Well, this is the archetype, and what does awareness look like? ■ **J.K.**: I am building a new form which is an attempt at going over the discourse carried to date. ■ **THE CROSS** ■ In 1992, during the Gdańsk Days of the Independents, Jacek Kornacki presented an installation of a cross joined with a performance. Thanks to this activity, the artist set the cross as the “cardinal symbol” free from its systemic and traditional connotations and permitted it to exist in the polyphonic space of contemporary art. The cross in Jacek Kornacki’s works has many a time broken the significant dichotomies and polarisation which accompany it in social life. The performative appearance of the “grave cross” undermined the identifying division into “us and them” – us, i.e. the living who currently live here in Poland, and them – the defunct, those from the past, the Germans. The cross, Evangelical in the form which the artist gave to it, has now gained the status of an ecumenical artefact. It became a pretext for transgressive behaviour and facilitated the crossing of not only social but, also, aesthetic, religious and temporal borders. Mircea Eliade would say that the artist performed an act of reorganisation by placing C.G. Schuelke’s cross in a space where such things which were desecrated and meaningless for the social world have now been consecrated and acknowledged as significant for the artistic space. The cast-iron cross and other cast-iron forms from the Chojniczki cemetery, preserved by Jacek Kornacki, appeared as symbols and a refined, untypical artistic form, becoming the central symbol of life and bringing a set of values and beliefs which have reverberated again in the public space, thus reviving the sacrum of art. ■ That first installation of his, along with the ones which came subsequently, were inscribed within the framework of the artist’s project *Archetype-Awareness-Place*, expressing the artist’s attempts at the establishment

■ **CREDO** ■ Jacek Kornacki: Der Zyklus *Archetyp-Bewusstsein-Raum* ist eine mit der alten Kunst, historischen Formen und einer Unterbringung von diesen Formen in Kontext der modernen Kunst verbundene Faszination". ■ **Magda Gajewska**: Der Anfang dieser Faszination? ■ **J.K.**: Der Raum ist ein Anfang von künstlerischen Tätigkeiten und ein Treffpunkt mit der Anforderung der Form. ■ **M.G.**: Der Ort der Geburt des Zyklus *Archetyp-Bewusstsein-Raum*? ■ **J.K.**: Der durch die Natur und die menschliche Vergessenheit vernichtete Friedhof in Chojniczki und die mit ihm gefangene Gussform von dem letzten Grabkreuz von C.G.Schuelke. ■ **M.G.**: Es ist der Archetyp und wie sieht das Bewusstsein aus? ■ **J.K.**: „Ich baue eine neue Form, in der versucht wird, den bisherigen Diskurs zu überschreiten". ■ **KREUZ** ■ 1992, während der Gdańsk (*Danziger*) Tagen der Unabhängiger, hat Jacek Kornacki eine mit Performance verbundene Kreuzinstallation dargestellt. Durch diese Tätigkeit hat der Künstler das Kreuz als „Kardinalsymbol” von seinen traditionellen Systemkonnotationen befreit und ihm ermöglicht, eine Bedeutung im Polifonieraum der modernen Kunst zu gewinnen. Durch das Kreuz wurden in Werken von Jacek Kornacki mehrmals sowohl die Dychotomie als auch begleitende im Gesellschaftsleben Bedeutungspolarisierungen gebrochen. Durch eine Performancedarstellung „vom Grabkreuz” wurde die Identitätsteilung in wir und sie: wir – lebend, hier, jetzt, Polen und siedort, tot, in der Vergangenheit, die Deutschen, in Frage gestellt. Das evangelische Kreuz in der Form, die durch den Künstler erfunden wurde, hat einen neuen Status als ein ökumenischer Artefakt gewonnen. Es wurde ein Anlass für transgressive Verhaltensmuster, hat ermöglicht, nicht nur Gesellschaftliche sondern auch ästhetische, religiöse und zeitliche Grenzen zu überschreiten. Mircea Eliade würde sagen, dass der Künstler, indem er das Kreuz von C.G.Schuelke installiert hat, hat neuen Raum organisiert, in dem das, was desakralisiert und bedeutungslos in Gesellschaftswelt wurde, wurde konsekriert und als bedeutungsvoll auf der Kunstebene anerkannt. Das Gusskreuz vom Friedhof in Chojniczki und andere Gussformen, die von Jacek Kornacki dauerhaft gemacht wurden, wurden ein Symbol und eine raffinierte, untypische Kunstform und sind als zentrales Lebenssymbol erschienen, einbringend Werte und Glauben, die wieder im Publikraum erklingen haben und als Kunstsacrum auferstanden sind. ■ Die erste Installation und die, die später geschaffen wurden, sind ein Teil von Kunsttätigkeiten in Rahmen vom Projekt *Archetyp-Bewusstsein-Raum*, das darstellt, wie der Künstler neue Verbindungen zwischen

obiektem a przestrzenią. Artystyczna sakralizacja dokonywała się poprzez wydobywanie z chaosu życia i czasu archetypu i nadawanie mu „nowego” miejsca w ludzkiej świadomości. W przypadku *Krzyża* oznaczało to nową formę i zanurzenie jej w pozaczasowej parafinie. Czytając sztukę Jacka Kornackiego przez tekst Umberto Eco, można skonstatować, że tym samym prawda tego symbolu została „uwolniona” od przymusu czasowości, jednoznaczności i wprowadzona do nowej, liberalnej artystycznej narracji. *Krzyż* Jacka Kornackiego otwiera się na „wolność” interpretacji. Projekt implikuje rozważanie kontekstu komemoratywnego

of a new relation between an object and the artistic space. The artistic sacralisation has happened through the discrimination of the archetype from the chaos of life and time and thanks to the “new” place in human awareness which it was thus given. In the case of *The Cross*, it means a new form which was embedded in ex-temporal paraffin. While reading Jacek Kornacki’s art through the prism of Umberto Eco’s writings, one can draw a conclusion that the truth of this symbol has thus been “freed” from the constraint of temporariness and unequivocalness, being introduced into a new, liberal narration of art. Jacek Kornacki’s *Cross* opens itself up to the “freedom” of interpretation. His project implies deliberations on

dem Objekt und dem Raum bildet. Die Kunstsakralisierung wurde erreicht, indem man aus dem Lebens- und Zeitchaos das Archetyp geschaffen hat, das einen neuen Raum im menschlichen Bewusstsein gewonnen hat. Im Fall des *Kreuzes* hat es eine neue Form bedeutet, ein Eintauchen in das zeitlose Paraffin. Indem man die Kunst von Jacek Kornacki durch Texte von Umberto Eco liest, kann man feststellen, dass dieses Symbol von Zeitzwang, Oberflächlichkeit befreit und in eine neue, liberale Kunstherrichtung eingeführt wurde. *Kreuz* von Jacek Kornacki öffnet sich auf die Interpretationsfreiheit. Das Projekt impliziert eine gründliche Analyse

ie egzystencjalnego, formalnego i kosmologicznego. Polisemiczność jest cechą szczególną projektów artysty, które zrealizował on w ramach cyklu *Archetyp-Świadomość-Miejsce* i innych działań, takich jak: *Lapidarium* 2000, *Niebo* 1997, *Gabinet Anatomiczny* 2003, Projekty do Muzeum Zegarów Wieżowych w kościele św. Katarzyny w Gdańsku 1999–2014.

■ **CIAŁA, ŁODZIE I TRUMNY** ■ Cykl *Archetyp-Świadomość-Miejsce* to postać artystycznego dialogu pomiędzy formami dawnymi a sztuką współczesną. Jest to jednak nie tylko rozmowa z przeszłością i miejscami, w których została ona zaklęta, ale też z tym, co teraźniejsze, uniwersum codzienności z uniwersum sztuki współczesnej. Wykorzystując symbole kardynalne, ludzkie ciało, łodzie czy wreszcie trumny, Jacek Kornacki daje odbiorcy możliwość podróżowania pomiędzy tymi światami, dając podstawę dla dialogu ludzkich doświadczeń. Ścieżki interpretacji, jakie aranżuje Jacek Kornacki, przebiegają przez semantyczną i anatomiczną strukturę obiektów, których spectrum rozciąga się od ludzkiego ciała do trumny. W nawiązaniu dialogu dokonuje się artystyczna próba własnej artystycznej conceptualizacji świata, zawiązywanie początku i końca, przekroczenie czasu jak ma to miejsce w przypadku rekonstrukcji krypty *Akcja – projekt – artystyczny Sulechówko*, 1998, budowania ram interpretacyjnych. Immanentną cechą projektu *Archetyp-Świadomość-Miejsce* jest nieustanne, hermeneutyczne poruszenie idei. Widać to w kolejnym „charonowym” projekcie Jacka Kornackiego *Łodzie Ludowe Dorzecza Wisły*, 2002, gdzie zbudował on przestrzeń dla spotkania pomiędzy odbiorcą i kulturą ludową, w której łodzie odgrywały rolę centralną. Świetlistymi liniami, charakterystycznego dla artysty ultrafioletu zbudował on formę ruchu, energię wiatru,

the commemorative and existential, as well as formal and cosmological contexts. The polysemy is a distinguishing feature of this artist's works, realised within the framework of the *Archetype-Awareness-Place* series and other activities, such as: *Lapidarium* 2000, *Heaven* 1997, *Anatomy Room* 2003 and his designs for the Museum of Tower Clocks at St Catherine's Church in Gdańsk in 1999–2014.

■ **BODIES, BOATS AND COFFINS** ■ The *Archetype-Awareness-Place* series is the artistic shape of a dialogue between old forms and contemporary art. However, this is not only a conversation with the past and places in which the past has been captured but, also, with the contemporary time, between the universe of everydayness and the universe of contemporary art. Using cardinal symbols, the human body and, finally, coffins, Jacek Kornacki offers to the receiver of his work the works which “understand” the possibility of travelling between these worlds, facilitating the dialogic character of human experience. The paths of interpretation which Jacek Kornacki arranges run across the semantic and the anatomic structures of objects, whose spectrum is spanned from the human body to the coffin. The launching of a dialogue is the artistic trial of his own artistic conceptualisation of the world, the marking of the beginning and the end, and the transgressing of time, as happened in the case of the reconstruction of the crypt *Action – Artistic Project Sulechówko*, 1998 – an attempt to build an interpretative framework. An immanent feature of the *Archetype-Awareness-Place* is the continuous tackling of ideas hermeneutically. This can be seen in Kornacki's “Charonic” project, entitled *Folk Boats from the River Vistula Basin*, 2002, where the artist built a space for meetings of the viewer and a folk culture in which boats played a central role. He built a form of movement, the energies of the wind, sails and boats with the lines

vom komemorativen, existenziellen, formalen, kosmologischen Kontext. Die Polisemie ist ein Merkmal von Projekten des Künstlers, die in Rahmen vom Zyklus *Archetyp-Bewusstsein-Raum* geschaffen wurden. Es betrifft auch andere Tätigkeiten, wie z.B.: *Lapidarium*, 2000, *Himmel* 1997, *Anatomieraum* 2003, Entwürfe für das Turmuhrmuseum in Hl. Katharina Kirche in Gdańsk (*Danzig*) 1999–2014.

■ **KÖRPER, BOOTE UND SÄRGE** ■ Der Zyklus *Archetyp-Bewusstsein-Raum* ist eine Art von einem Kunstdialog zwischen alten Formen und der modernen Kunst. Es ist aber nicht nur ein Gespräch mit der Vergangenheit und Orten, in denen sie verzaubert wurde, sondern auch mit der Gegenwart, dem Alltagsuniversum, mit dem Universum der modernen Kunst. Jacek Kornacki ermöglicht eine Reise zwischen diesen Welten und einen Dialog zwischen menschlichen Erfahrungen, indem er die Kardinalsymbole benutzt, den menschlichen Körper, Boote oder schließlich den Sarg. Die von Jacek Kornacki geschaffenen Interpretationswege führen durch die semantische und anatomische Struktur von Objekten, deren Spektrum den menschlichen Körper und den Sarg umfasst. In dem Dialog wird versucht, eigenes Kunstkonzept der Welt zu schaffen, den Anfang und das Ende zu verbinden, die Zeit zu überschreiten, z.B. in der Rekonstruktion einer Totengruft *Aktion – Kunstprojekt - Sulechówko*, 1998, Interpretationsrahmen zu bauen. Das Merkmal des Projekts *Archetyp-Bewusstsein-Raum* ist eine pausenlose, hermeneutische Bewegung von Ideen. Es ist sichtbar in dem folgenden „Charonprojekt” von Jacek Kornacki *Mit den Volksbooten von Weichselgebiet*, 2002, in dem ein Raum für das Treffen zwischen dem Empfänger und der Volkskunst geschaffen wurde. In diesem Raum haben die Boote eine zentrale Bedeutung gehabt. Mit leuchtenden Linien von charakteristischen für den Künstler Ultraviolett hat er Bewegungsform und die Energie

Przestrzenie wcieleń – Galeria Arche ■ Spaces of Incarnations – Arche Gallery ■ Verkörperungsräume – Arche Galerie ■ Gdańsk (Danzig) ■ 1995

żagli i łodzi. Linie zbudowały nie tylko przestrzenie ale i czasowe doświadczenie rozmowy, przekraczającej kontekst muzealny, rekonstruującej świat człowieka. W swoich działaniach artysta buduje przestrzeń dla diltheyowskiego „rozumienia” i ustanowienie „przeżycia wewnętrznego” jako istotnej kategorii poznawczej. Jacek Kornacki połączył ultrafioletową cumą sztukę współczesną z ciałem człowieka, jego lękami i doświadczeniem ulotności trwania i obiektem archetypicznym.

■ **OKO, LUSTRO, SPOJRZENIE** ■ Akcji *Oko* towarzyszyła idea odwróconego spojrzenia i złamania obowiązującego paradygmatu antropologicznego. W tym działaniu to przede wszystkim miejsce stawało się przedmiotem uwagi, ale także uczestnikiem procesu komunikacyjnego: wymiany spojrzeń. Umieszczając wizerunek oka w miejskich przestrzeniach życia codziennego, artysta zaproponował symetryczny, egalitarny porządek pomiędzy człowiekiem a przestrzenią. Zaprowadzając symetrię w dotąd asymetrycznej kulturze miejsca. Oko z jego teologicznymi konotacjami, nadało miejscu nie tylko zmysł postrzegania ale także władzę oceniania. Spojrzenie i kognitywna gra toczyły się pomiędzy okiem odbiorcy a okiem obiektu. Spojrzenie i odbicie, zdwojenie widzenia i pytania o realność transgresywności stały się wątkiem lustrzanej instalacji na cmentarzu w Rodowie (2012).

of ultraviolet light, so characteristic of him. These lines built not only spaces but, also, a temporary experience of conversation, reaching beyond a museum context and reconstructing the human world. The artist builds a space for a Diltheyian “understanding” and establishes “the space of inner experience” as an important cognitive category. Jacek Kornacki, using an ultraviolet hawser, attached contemporary art to the human body, human fears and experience of the transitoriness of existence and an archetypal object.

■ **EYE, MIRROR, GAZE** ■ The bottom line of the action entitled *The Eye* was the idea of a reversed gaze and the break of the obligatory anthropological paradigm. In this activity, it was the place which became the core of interest, as well as a participant of the communicative process, the exchange of looks. Placing the image of an eye in urban spaces of everyday life, the artist proposed a symmetrical and egalitarian order between man and space, introducing symmetry to the so far unsymmetrical culture of place. The eye, with its theological connotations, bestowed the place not only with the sense of look but the power to make assessments, too. The gaze and its cognitive game now occurred between the eye of the viewer and the eye of the object. The gaze and its reflection, the double gaze and the double question about the realness of the transgressive also became a vein of an installation of mirrors at the cemetery in Rodowo, 2012. This is one of the most interesting specimens of the

von Wind, Segeln und Booten gebaut. Durch die Linien wurde nicht nur eine räumliche sondern auch zeitliche Gesprächserfahrung gebildet, die den Musealkontext überschreitet und die Menschenwelt rekonstruiert. Der Künstler schafft einen Raum für das „Diltheyverstehen” und für das „inneres Erlebnis” als eine bedeutende Erkenntniskategorie. Jacek Kornacki hat mit der ultravioletten Bootsleine die moderne Kunst mit menschlichem Körper, menschlichen Ängsten, Vergänglichkeitserfahrung und Archetypobjekt verbunden.

■ **AUGE, SPIEGEL, BLICK** ■ Die Aktion *Auge* hat Ideen vom umgedrehten Blick und vom Brechen des anthropologischen Paradigma begleitet. Dabei war vor allem der Ort der zentrale Punkt und Teilnehmer vom Kommunikationsprozess und verschiedenen Blicken. Indem der Künstler das Auge in städtischen Alltagsräumen abgebildet hat, hat er eine symmetrische, egalitarische Ordnung zwischen dem Menschen und dem Raum vorgeschlagen. Indem man eine Symmetrie in den bisher asymmetrischen Kulturraum eingeführt hat. Das Auge, mit seinen theologischen Konnotationen, hat dem Ort ein Sehvermögen und zusätzlich eine Beurteilungsmacht gegeben. Der Blick und das kognitive Spiel treten zwischen dem Empfänger und dem Objektauge auf. Der Blick und die Abspiegelung, das zweifache Sehen und Fragen nach der Realität der Transgressivität wurden der Rotfaden von der Spiegelinstallation auf dem Friedhof in Rodowo (*Gross Rohdau*) (2012). Es ist eins von den meist rührenden

To jeden z bardziej intrygujących obiektów cyklu *Archetyp-Świadomość-Miejsce*. Umieszczony na ewangelickim cmentarzu w Rodowie, lustrzany słup prowokował do postawienia pytania o centrum symboliczne, naturę świata i horyzonty poznawcze odbiorcy. Pobudzał do refleksji nad tym, na ile jesteśmy w stanie przekroczyć własne spojrzenie i otworzyć się na magiczną i metafizyczną naturę obiektu, jakim jest lustro, i m i e j s c a w którym się ono znajduje. Stał się wyrazem pytania o metafizyczną stronę natury ludzkiej, o to na ile odbiorca był w stanie zobaczyć w odbiciu coś poza sobą, to coś, co być może istnieje po drugiej stronie lustra.

■ **ARCHETYP-ŚWIADOMOŚĆ-MIEJSCE** ■ W tym niezwykle konceptualnym projekcie, obiekty poddane działaniom artysty, obiekty będące nośnikami nieświadomych wzorów, przenikają do sfery postmodernistycznej świadomości i wylaniają się w niej z nową siłą w aksjologicznej przestrzeni sztuki współczesnej. Arché tego projektu odnosi się do podmiotowej refleksyjności i ruchu przeniesienia tego, co nieświadome ku temu, co uświadomione, ruchu ustanawiania relacji między tym, co przeszłe, zagrożone nieistnieniem a tym, co jest jeszcze obecne. Ujmując tę transgresyjność w artystyczną formę Jacek Kornacki pozwala odbiorcy rozpoznać i skonfrontować się z własnym, archetypicznym odbiciem i spojrzeniem na przestrzeń i czas. Przede wszystkim jednak z przysługującym ludziom i obiektom byciem-ku-śmierci, przed którym sztuka potrafi postawić znak zapytania. Obiekty, które trwają w tym cyklu (oraz ich odbicia) zostały przez artystę zaangażowane nie tylko w dyskurs egzystencjalno-eschatologiczny, ale także w niezwykłą próbę łamania antropocentryzmu codzienności. Poddane uprzedniej anatomicznej i konceptualnej przemianie przekraczały ograniczenia profanum ludzkiej codziennej egzystencji i własną czasowość, stając się ważnym elementem sztuki współczesnej.

Archetype-Awareness-Place series. A mirror pole placed at the cemetery in Rodowo provoked the question about the symbolical centre, nature of the world, and the cognitive horizon of the receiver. It fostered a reflection on the question of how much we are able to go beyond our own gaze and open ourselves to the magical and metaphysical nature of the object which the mirror is and t h e p l a c e where it is located. The pole became the expression of the question of the metaphysical side of human nature and to what extent the receiver was able to see something else but himself in a reflection, something which, perhaps, exists on the other side of the looking glass.

■ **ARCHETYPE-AWARENESS-PLACE** ■ In this both extraordinary and conceptual project, the objects submitted to the artist's activity and being the carriers of unrealised patterns leak into the sphere of post-modern consciousness, subsequently emerging from it with new force into the axiology of the space of contemporary art. The Arché of this project pertains to the subjective reflectivity and movement, establishing the relation between past things, threatened by inexistence, and these things which are present still. Jacek Kornacki, encapsulating this transgressive characteristic into an artistic form, permits the receiver to recognise and confront his own, archetypal reflection and gaze into space and time. First of all, however, with the condition of being-towards-death, shared by people and objects, before which art can place a question mark. The artist employs both objects which continue throughout this series (and their reflections) not only in a existential-eschatological discourse but also into his unusual attempt at breaking the anthropocentrism of the everyday. His objects, having undergone prior anatomical and conceptual changes, manage to break the limitations which the profane of human daily existence and his own temporariness, becoming an important element of contemporary art.

Objekten des Zyklus *Archetyp-Bewusstsein-Raum*. Die installierte auf dem Friedhof in Rodowo (*Gross Rohdau*) Spiegelsäule hat provoziert, nach Symbolzentrum, Weltnatur und Erkenntnisgrenzen zu fragen. Man hat darüber nachgedacht, wie weit wir unser Sehvermögen überschreiten können und bereit sind, uns für die magische, metaphysische Natur des Spiegels und des Ortes, in dem sich der Spiegel befindet, zu öffnen. Die Säule wurde zur Frage nach der metaphysischen Seite der menschlichen Natur und danach, ob der Empfänger mehr als sich selbst in dem Spiegel sieht, das gewisse Etwas, was es vielleicht auf der anderen Seite des Spiegels gibt.

■ **ARCHETYP-BEWUSSTSEIN-RAUM** ■ In dem außergewöhnlichen Konzeptprojekt dringen die vom Künstler geschaffenen Objekte, unbewusste Muster übertragend, in eine Sphäre vom postmodernistischen Bewusstsein ein und treten in ihr mit einer neuen Kraft, im aksiologischen Raum der modernen Kunst auf. Arché von diesem Projekt betrifft die Objektnachdenklichkeit und die Bewegung, die das Unbewusste in das Bewusste überträgt. Diese Bewegung umfasst Verhältnisse zwischen dem Vergangenen, bald Abwesenden und dem, was noch anwesend ist. J.K. ermöglicht dem Empfänger zu erkennen und sich zu konfrontieren mit eigener, archetypischen Abspiegelung und dem Betrachten des Raumes und der Zeit. Und vor allem mit dem Leben zum Tod, von Menschen und von Objekten. Die Kunst stellt hier ein Fragezeichen. Die in diesem Zyklus dauernde Objekte (und ihre Abspiegelungen) wurden vom Künstler reingezogen, nicht nur in den existential-eschatologischen Diskurs, sondern auch ein Versuch, den Alltagsanthropozentrismus zu bewältigen. So verändert haben sie die Einschränkungen vom Profanum der menschlichen alltäglichen Existenz und der eigenen Zeitabhängigkeit überschritten und wurden ein wichtiges Element der modernen Kunst.

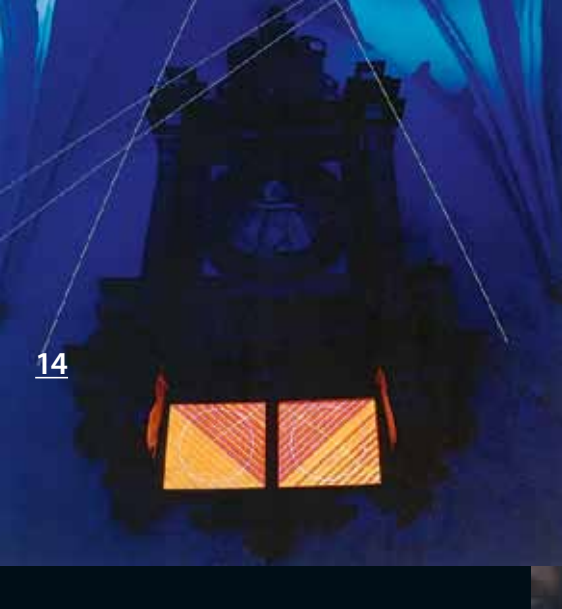
dr Magdalena Gajewska / PhD / Dr.

Institut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański
Institute for Philosophy, Sociology and Journalism, The Faculty of Social Sciences, University of Gdańsk

Institut für Philosophie, Soziologie und Journalismus

Fakultät für Gesellschaftswissenschaften, Danziger Universität

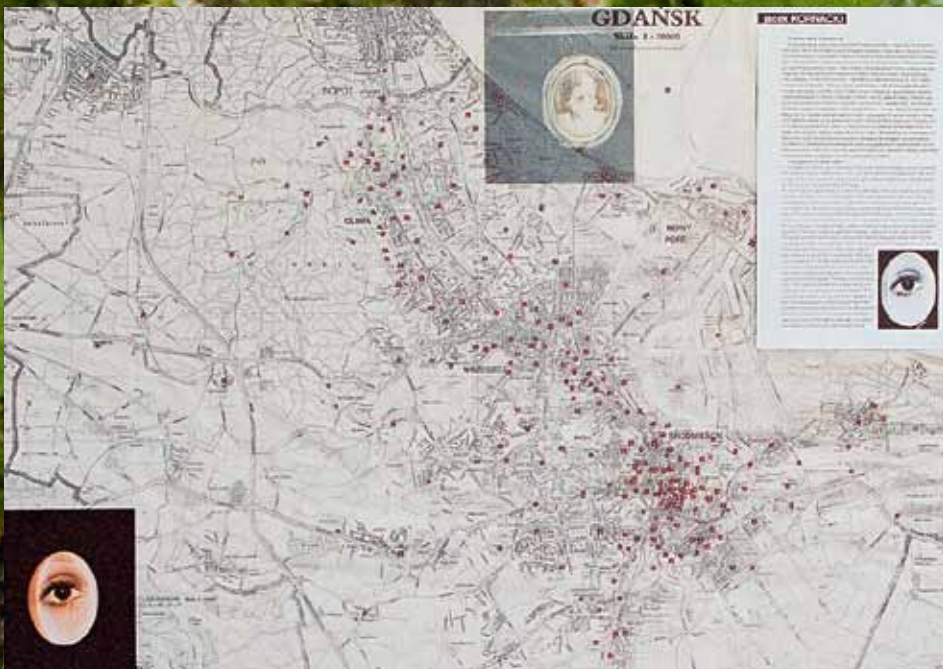

Światło-Cień – Galeria EL ■ Light-Shadow – EL Gallery ■ Licht-Schatten – Galerie EL
■ J. Kornacki, J. Zdybel ■ Elbląg (Elbing) ■ 1997

Potok Oliwski, Gdańsk-Jelitkowo ■ The Oliwa Brook, Gdańsk-Jelitkowo ■ Oliver Bach, Gdańsk-Jelitkowo (Danzig-Glettkaw)

Fasada Wielkiej Zbrojowni, Gdańsk ■ The façade of the Grand Armoury, Gdańsk ■ Fassade vom Großen Zeughaus, Gdańsk (Danzig)

■ PROGRAM AKCJI ARTYSTYCZNEJ
 ■ GDAŃSK 1997 ■ Proponuję akcję obejmującą przestrzeń miejską Gdańska i związaną z tysiącletnim metropolii. Ma to być działanie podkreślające w pejzażu miasta ważne dla jego przeszłości, terażniejszości i przyszłości miejsca o znaczeniu kulturowym, społecznym i politycznym. Jest to działanie stające się próbą nakreślenia nowego planu miasta, przywołującego zapomnianą wartość miejsc, które straciły przez lata swoją funkcję, a także uwzględniającego te miejsca, których znaczenie w historii określiła dopiero współczesność. ■ Na podstawie źródeł historycznych i najnowszych faktów wybiorę ok. 500 miejsc związanych z legendą i historią miasta, zachowane i odbudowane zabytki, stare i nowe nekropolie, pomniki, domy Oliwy, Oruni, Wrzeszcza, współczesne osiedla, miejsca związane z kulturą i rozwojem miasta: szkoły, galerie, teatry, miejsca użyteczności publicznej, miejsca o znaczeniu politycznym i społecznym, jak Stocznia Gdańska, miejsca określające miasto geograficznie: morze, rzeki, pomniki przyrody. ■ Akcja nie ma na celu wartościowania miejsc, ustawiania ich wobec siebie w hierarchii. Obieram sobie za cel wskazanie miejsc istotnych dla tożsamości Gdańska, które oznaczę symbolicznym okiem umieszczonym w owalnej formie nagrobnej fotografii. Oko ma być znakiem stałej obecności miejsc, które „patrzają” na zmieniającą się obecność ludzi. Socjologiczne znaczenie działania ma polegać na potencjalnej możliwości przeniesienia emblematów przez przypadkowych przechodniów do nowej przestrzeni rodzinnych domów, gdzie ich obecność nabierze nowego znaczenia, spotkania kultury z tradycją i życiem współczesnej rodziny.

■ A PROGRAMME OF ARTISTIC ACTION
 ■ GDAŃSK 1997 ■ I suggest an action encompassing the urban space of Gdańsk and connected with the metropolis's Millennium. This is to be an action emphasising in the landscape of the city places of cultural, social and political significance, places important to its past, its present and its future. An action becoming an attempt to sketch a new map of the city, recalling the forgotten value of places which over the years have lost their function, but also taking into consideration those places whose significance in history has only been defined by the present. ■ On the basis of historical sources and the most recent facts I shall select about 500 places connected with the legends and the history of the city, monuments both preserved and restored, old and new necropolies, statues, the houses of Oliwa, Orunia, Wrzeszcz, modern estates, places connected with culture and with the development of the city: schools, galleries, theatres, places of public utility, places with social and political significance such as the Gdańsk Shipyard, places defining the city geographically: the sea, the rivers, natural monuments. ■ The action is not intended to evaluate the places, to place them next to each other in a hierarchy of importance. The aim I have chosen is to indicate those places which are important to Gdansk's identity and which I shall mark with a symbolic eye situated in the oval form of a gravestone photograph. The eye is to be a symbol of the constant presence of places which are "looking" at the changing presence of people. The sociological meaning of this action will depend on the potential possibility of the transporting of the emblems by chance passers-by to the new space of family homes, where their presence will take on a new significance: the meeting between culture and the tradition and life of a contemporary family.

■ DAS PROGRAMM DER KUNSTAKTION
 ■ GDAŃSK (DANZIG) 1997 ■ Ich schlage eine Aktion vor, die den Stadtraum Gdańsk (*Danzig*) umfasst und mit dem Millennium der Metropole verbunden ist. Es sollte eine Tätigkeit sein, die in der Stadtlandschaft wichtige für ihre Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft Räume mit einer kulturellen, gesellschaftlichen und politischen Bedeutung betont. Durch diese Aktivität wird versucht, eine neue Stadtkarte zu bilden, die den vergessenen Wert von Orten hervorruft, die mit der Zeit ihre Funktion verloren haben. Auf dieser Karte werden auch Orte berücksichtigt, deren Bedeutung in der Geschichte erst durch die Gegenwart bestimmt wurde. ■ Indem ich historische Quellen und die neuesten Fakten berücksichtige, wähle ich ca 500 Plätze, die mit der Legende und der Geschichte der Stadt verbunden sind, enthaltene und erneute Altertümlichkeiten, alte und neue Nekropolen, Denkmäler, Häuser in Oliwa, Ohra, Langfuhr, moderne Siedlungen, mit der Kultur und Entwicklung der Stadt verbundene Plätze: Schulen, Galerien, Theater, Wohlfahrtseinrichtungen, bedeutende für die Politik und Gesellschaft Plätze, wie die Gdańsk (*Danziger*) Werft, Plätze, die geographisch die Stadt bestimmen: das Meer, Flüsse, Naturdenkmäler. ■ Bei dieser Aktion werden die Räume weder bewertet noch hierarchisiert. Ich habe vor, auf die Plätze hinzuweisen, die wichtig für die Identität der Stadt Gdańsk (*Danzig*) sind. Sie werden von mir mit einem Augensymbol in einer ovalen Form einer Grabfotografie markiert. Das Auge sollte ein Zeichen von Plätzen sein, die „gucken“, wie sich die Anwesenheiten der Menschen ändern. Es hat eine soziologische Bedeutung, denn potenziell ist es möglich, dass die Embleme von zufälligen Fußgängern in einen neuen Raum von Familienhäusern übertragen werden, wo ihre Anwesenheit eine neue Bedeutung gewinnt, ein Treffen der Kultur mit der Tradition und dem Leben der zeitgenössischer Familie.

English translation: Tadeusz Wolański

Akcja artystyczna obejmująca przestrzeń miejską Gdańska
 ■ Artistic action comprising the urban space of Gdańsk
 ■ Kunstaktion, die den ganzen Raum der Stadt Gdańsk (*Danzig*) umfasst ■ 1997

■ **PROJEKT SULECHÓWKO – AKCJA ARTYSTYCZNO-KULTUROWA** ■ 1998 ■ W dniach 26.09–2.10.1998 wykonane zostały prace rekonstrukcyjne i zabezpieczające zdewastowanego po II wojnie światowej mauzoleum rodziny Von Schlieffen w Sulechówku gm. Malechowo, woj. koszalińskie. Działania na rzecz odnowienia obiektu zostały zainicjowane latem b.r. przez właściciela okolicznych ziem Mariana Zajęc, Macieja Śmietańskiego chirurga o zainteresowaniach artystycznych i Jacka Kornackiego artystę malarza. ■ W ramach wykonanych prac dokonano uprzątnięcia i inwentaryzacji mauzoleum wraz z kryptą grobową (oczyszczenie i ponowna lokalizacja trumien, usystematyzowanie i pochówek resztek ciał), rekonstrukcji fragmentu założenia przestrzennego dawnego zespołu cmentarnego wraz z kamiennym krzyżem i otaczającym go murem wotywnym w kwaterze grobów pozornych. ■ Przedsięwzięcie zakończyło nabożeństwo odprawione przez proboszcza parafii w Sulechówku w obecności zaproszonych władz gminy i okolicznej ludności. Założeniem tego przedsięwzięcia było ocalenie spuścizny kulturowej regionu, przypomnienie historii miejsca i – poprzez współczesne działania artystyczne i społeczno-kulturowe – symboliczne prowadzenie dialogu z przeszłością.

■ **THE ARTISTIC-SOCIAL ACTION – SULECHÓWKO PROJECT** ■ 1988 ■ In the days from 26.09 to 02.10.1998, a reconstructive and conservational work was carried out on the site of the devastated mausoleum of the Von Schlieffen family in Sulechówko in the commune of Malechowo in the province of Ko-szalin. The renovation works were commenced in the summer of that year by three men: the owner of the surrounding piece of land, Mr Marian Zajęc, Maciej Śmietański, a surgeon interested in art, and Jacek Kornacki, a professional painter. ■ The works consisted of the tidying-up and the physical count to make the inventory of the mausoleum with its crypt (cleaning, systematic arrangements of bodily remains and replacement of coffins back to their places with their second funeral). Additionally, the former spatial arrangement of the cemetery complex was reconstructed, including a stone cross and the surrounding votive wall in the quarter of cenotaphs. ■ The whole project was completed with a religious service carried out by the local provost in Sulechówko with the participation of commune authorities and local inhabitants. The bottom line of the whole project was the preservation of the cultural heritage of this region, the remembering of the history of this place and the development of a symbolic dialogue with the past through contemporary artistic and social-cultural activities.

■ **SULECHÓWKO PROJEKT – KULTURELLE KUNSTAKTION** ■ 1998 ■ Von 26.09. bis 2.10.1998 wurde das nach dem II. Weltkrieg vernichtete Mausoleum von Familie Schlieffen in Sulechówko (*Klein Soltikow*), Gemeinde Malechowo, Kösliner Wojewodschaft rekonstruiert und gesichert. Die mit der Renovierung des Objektes verbundenen Tätigkeiten wurden im Sommer d. J. vom Besitzer der anliegenden Grundstücke Marian Zajęc, dem Chirurgen mit Kunstinteressen Maciej Śmietański und dem Kunstmaler Jacek Kornacki angebahnt. ■ In Rahmen des Unternehmens wurde das Mausoleum aufgeräumt und inventarisiert, ebenso die Totengruft (die Reinigung und das Wiederaufstellen der Särgen, die Systematisierung und Bestattung der Leichenresten). Ebenfalls wurden Fragmente des alten Friedhofs mit dem Steinkreuz und der Votivmauer, die es umzäunt, in der Quartier der Scheingräber rekonstruiert. ■ Das Unternehmen wurde mit einem Gottesdienst, der vom Pfarrer der Kirchengemeinde in Sulechówko (*Klein Soltikow*) abgehalten wurde, beendet, begleitet von der Gemeindebehörde und den Bewohnern. Das Unternehmen sollte das Kulturerbe dieses Gebiets retten, an seine Geschichte erinnern und durch kunst- und gesellschaftskulturelle Tätigkeiten einen symbolischen Dialog mit der Vergangenheit führen.

Akcja artystyczno-kulturowa Projekt Sulechówko

■ Artistic-Cultural Action Sulechówko Project

■ Kunst-Kulturaktion Projekt Sulechówko

J. Kornacki, M. Śmietański ■ Sulechówko (*Klein Soltikow*) ■ 1998

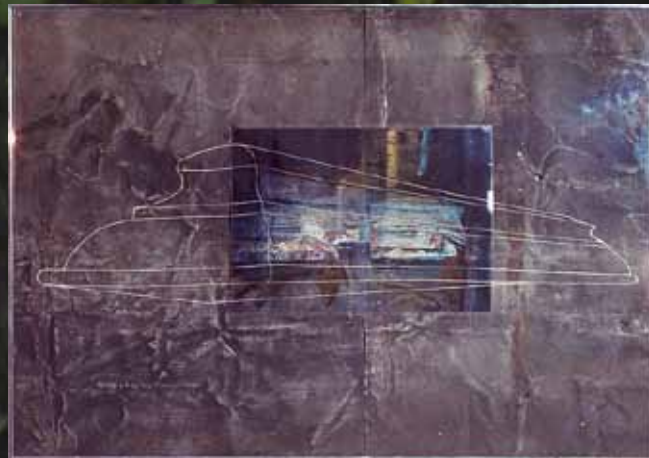

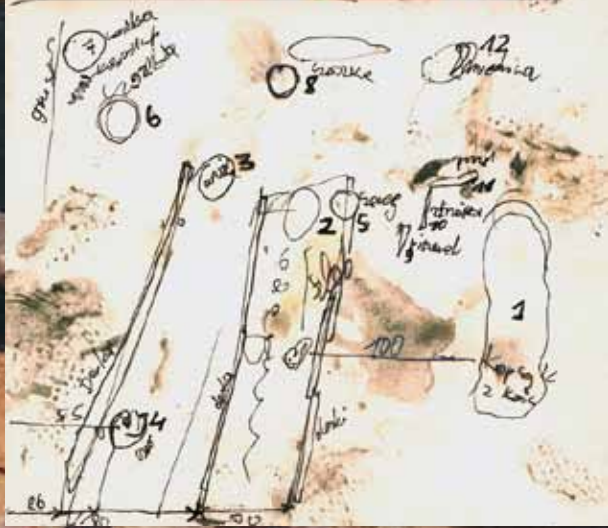

Rekonstrukcja i aranżacja plastyczna XII-wiecznej krypty grobowej w kościele św. Katarzyny w Gdańsku przy współpracy Muzeum Zegarów Wieżowych i Akademii Medycznej w Gdańsku ■ Reconstruction and visual arrangement of the 12th-century burial crypt at St Catherine's Church in Gdańsk, in co-operation with the Museum of Tower Clocks and the Medical Academy in Gdańsk ■ eine Rekonstruktion und eine Kunstveranstaltung einer Totengruft vom XII. Jahrhundert in der St. Katharina Kirche, in Zusammenarbeit mit dem Museum der Turmuhren und der Medizinischen Akademie in Gdańsk (Danzig) ■ 2001

Projekty i realizacje w ramach współpracy z Muzeum Zegarów Wieżowych mieszczącym się w kościele św. Katarzyny w Gdańsku ■ Projects and realisations in co-operation with the Museum of Tower Clocks at St Catherine's Church in Gdańsk ■ Projekte und Veranstaltungen in Rahmen von einer Zusammenarbeit mit dem Museum der Turmuhren, das sich in der St. Katharina Kirche in Gdańsk (*Danzig*) befindet ■ 1999–2014

Łódzie ludowe Dorzecza Wisły – Festiwal Zdarzenia, Muzeum Wisły ■ Folk Boats of the River Vistula Basin – The Zdarzenia Festival, Museum of the River Vistula ■ Volksboote der Weisel Mündung – Festival Ereignisse, Museum der Weisel Tczew (Dirschau) ■ 2002

■ **PROJEKT ARTYSTYCZNEJ ARANŻACJI EKSPOZYCJI MUZEALNEJ PT: ŁODZIE LUDOWE DORZECZA WISŁY W MUZEUM WISŁY W TCZEWIE.** ■ Inspiracją do powstania projektu jest fascynacja archetypiczną formą łodzi – eksponatów znajdujących się w Muzeum Wisły w Tczewie. ■ Poprzez swoje artystyczne działania chciałbym zwrócić uwagę widza na idee, jakie niesie za sobą symbol ŁODZI, a także podkreślić ponadczasową artystyczną wartość eksponatów znajdujących się w tczewskiej kolekcji. Piękno rzeźbiarskiej formy, ślad czasu oraz świadomość idei każą patrzeć na eksponaty jak na dużej wartości dzieła sztuki. Swoją aranżację zbuduję głównie światłem, w tym światłem UV. Pełen efekt aranżacji wymaga pomalowania podłogi w salach ekspozycyjnych na kolor srebrny, co w zestawieniu z odpowiednim działaniem światłem, (np. podświetlenie eksponatów od spodu, zastosowanie filtrów itp.) da efekt srebrzyście skrzającej się tafli wody. ■ W przestrzeni sal wystawienniczych powstałaby budowana świetlistą linią czułą na UV włóczką, abstrakcyjna kompozycja zawierająca w swej formie ideę ruchu, energii wiatru, trójkąta żagli, geometrii znaku łodzi. ■ W założeniu budowanie nicią kompozycji przestrzennej powinno odbywać się na bazie istniejących w salach wystawienniczych haków, wbitych gwoździ itp. elementów. Kontakt nici z łodziami będzie odbywał się bez żadnej ingerencji w ich strukturę. Światło UV użyte do aranżacji jest całkowicie bezpieczne dla zdrowia i posiada wymagane atesty.

■ **THE PROJECT OF THE ARTISTIC EXHIBITION ENTITLED *FOLK BOATS FROM THE RIVER VISTULA BASIN AT THE RIVER VISTULA MUSEUM IN TCZEW.*** ■ The project was inspired by my fascination with an archetypal form of boats – the exhibits in the River Vistula Museum in Tczew. ■ Through my artistic activities, I would like to change the viewer's attitude to the ideas which the symbol of the BOAT carries with itself, as well as emphasise the timeless artistic value of the exhibits. The beauty of their sculptural form, the bite of time and our awareness of ideas make us view these specimens as very valuable art pieces. I build my exhibition using mostly light, including UV light. It proved necessary to have the floor in the exhibition rooms painted silver to achieve the full effect of the arrangement – when exposed to suitably manipulated light (e.g. lighting the exhibits from the bottom, using filters etc.) the floor looks like a silvery shimmering surface of water. ■ An abstract composition, built with the line of light made of UV-sensitive woollen thread, would thus appear in the exhibition space, the composition embracing in its form the ideas of motion, the energy of wind, triangular sails – the geometrical sign of a boat. ■ By assumption, the building of a composition with threads should only be done using hooks, nails and other elements already installed in the exhibition room. The contact between threads and the boats happened without any interference into the structure of the exhibits. The UV light used in the arrangement of the exhibition is absolutely safe, non-hazardous and has all the required certificates.

■ **KUNSTPROJEKT EINER MUSEUMSVERANSTALTUNG UNTER DEM TITEL *VOLKSBOOTE DES WEICHELGEBIETS IM WEICHEL MUSEUM IN TCZEWIE (DIRSCHAU).*** ■ Das Projekt wurde durch eine Faszination über die Archetypform der Booten – Exponaten, die sich im Weichselmuseum in Dirschau befinden, inspiriert. ■ Durch meine Kunsttätigkeiten möchte ich den Zuschauer auf Ideen aufmerksam machen, die mit dem Symbol der Booten verbunden sind. Darüber hinaus möchte ich betonen, wie überzeitlich der Kunstwert von den Exponaten, die sich in der Dirschauer Kollektion befinden, ist. Die Schönheit der Bildhauereiform, die Zeitspuren und das Ideenbewusstsein sind ein Grund dafür, dass man die Exponaten als wertvolle Kunstwerke betrachtet. Ich werde meine Veranstaltung hauptsächlich aus Licht bauen, unter anderem UV Strahlen. Ein vollständiger Effekt wird erreicht, wenn man die Fußböden in Expositionssälen mit silberner Farbe anstreicht, was mit der Wirkung vom geeigneten Licht (z.B. die Beleuchtung der Exponaten von unten, die Verwendung von Filtern) so aussehen wird, als ob es eine silberne glitzernde Wassertafel wäre. ■ In Saalräumen der Ausstellung würde aus leuchtender empfindlicher auf UV Strahlen Fadenlinie eine abstrakte Komposition entstehen, die in ihrer Form eine Idee von Bewegung, Windenergie, Segeldreieck und Geometrie des Bootszeichens enthalten würde. ■ Die aus Faden gebaute Komposition sollte die vorhandenen in Ausstellungssälen Hacken, Nägel und andere Elemente verwenden. Die Bootsstruktur wird durch den Kontakt mit dem Faden nicht beeinträchtigt. Die bei der Veranstaltung verwendeten UV Strahlen sind vollständig sicher und haben notwendige Atteste.

Obiekt z cyklu ■ **KRZYŻE** ■ powstał w szerszym kontekście działań artystyczno-kulturowych na bazie których autor w 2002 roku stworzył projekt *Archetyp-Świadomość-Miejsce*. ■ Charakterystyczne dla pomorskiej kultury cmentarnej, żeliwne krzyże stały się formą wyjściową dla cyklu artystycznych obiektów pt. *Krzyże* z których pierwszy powstał w 2002 roku. Na dwóch metalowych postumentach umieszczone są wertykalnie i horyzontalnie dwa szklane pojemniki, w których znajdują się zalane parafiną i podświetlone, przezroczyste odciski fragmentów krzyży znalezionych w kontekście starych nieistniejących cmentarzy (ich konkretna przynależność do miejsca jest nieustalona). Ich wzajemna relacja tworzy rodzaj „relikwiarza idei krzyża” a także symbol znaku istnienia ludzi, których śladów – miejsc istnienia i pochówku – już nie ma. ■ Imponująca jest różnorodność form obecnych w artystycznym rzemiośle kultury cmentarnej. Każdy krzyż – pięknie komponując literactwo personaliów – odlewano dla konkretnej osoby. Zawierano informację, kim była dana osoba oraz daty narodzin i śmierci. Często na rewersie umieszczano dedykację, cytaty, wiersze, ozdabiano krzyż płaskorzeźbami, nadając każdemu z nich indywidualne cechy, tworząc swego rodzaju opowieść o miejscu i życiu danej jednostki i społeczeństwa. Indywidualność przeznaczenia i miejsca, złożoność i piękno form, kontekst historyczno-polityczny i społeczny każe patrzeć na te „obiekty” jak na dzieło sztuki, a ich kruchość w obliczu „cywilizacji wandalii” inspirowała do artystycznych działań służących symbolicznemu ocaleniu fragmentów tej rzeczywistości. Praca ma charakter otwarty i w ramach projektu *Archetyp-Świadomość-Miejsce* powstają obiekty w cyklu *Krzyże* tworząc swego rodzaju „Artystyczną dokumentację obecności ludzi, miejsc i form”.

My object from the series of ■ **CROSSES** ■ is based in a wider context of artistic-cultural activities, on the basis of which the artists launched the project entitled *Archetype-Awareness-Place* in 2002. ■ Cast-iron crosses, characteristic for the Pomeranian funeral culture, became the basic form for the series of the artist's artistic project entitled "Crosses"; the first of which appeared in 2002. Two wooden containers are placed vertically and horizontally on two metal plinths. Inside the containers, submerged in paraffin, there are transparent impressions of the fragments of crosses found on now non-existent cemeteries (their concrete origin remaining unestablished). The mutual relationship between the containers creates a kind of "reliquary for the idea of the Cross", as well as a symbol of the existence of people whose traces – the places of their living and burials – no longer exist. ■ The variety of forms appearing in the artistic craft of that funeral culture is imposing. Each cross, with beautifully designed lettering for personal information, was cast for a concrete person, giving information about who the person was, their dates of birth and death. Often, the reverse contained a dedication, a quotation or a poem; the cross was decked with reliefs, bestowing individual traits to each specimen, thus creating an individual narration on the place and life of each individual and their society. The individuality of destination and site, the profusion and beauty of forms, and their historical and political contexts, makes us view these "objects" as works or art, whilst their fragility against "the civilisation of vandals" inspires one to artistic activities, aiming symbolically to salvage these fragments of the past reality. The work is of an open character, so subsequent objects are appearing within the cycle of "Crosses", a part of the *Archetype – Awareness – Place* project, creating a certain kind of "Artistic documentation of the presence of people and forms".

Das Objekt vom Zyklus ■ **KREUZE** ■ wurde in einem breiteren Kontext von kunstkulturellen Tätigkeiten geschaffen. Auf ihren Basis hat der Autor im 2002 das Projekt unter dem Titel *Archetyp-Bewusstsein-Ort* gebildet. ■ Charakteristische für die pommerische Friedhofskultur Gusskreuze sind eine Ausgangsform für den Kunstzyklus von Objekten unter dem Titel *Kreuze* geworden. Das erste von ihnen ist im 2002 entstanden. Auf zwei Metallpostamenten befinden sich vertikal und horizontal zwei Glasgefäße, in denen mit dem Paraffin übergossene und beleuchtete, transparente Abdrücke von gefundenen Kreuzfragmenten liegen, im Kontext von alten Friedhöfen, die es nicht mehr gibt (die konkrete Angehörigkeit wurde nicht bestimmt). Ihre gegenseitige Beziehung schafft nicht nur eine Art eines „Reliquienkästchen von der Kreuzidee” sondern auch ein Symbol von einem Zeichen, dass es Menschen gegeben hat, von denen Spuren - Orte, wo sie gelebt haben und begraben wurden, verschwunden sind. ■ Imponierend ist die Vielfältigkeit der Formen, die in dem Kunstgewerbe der Friedhofskultur auftreten. Jedes Kreuz wurde für eine bestimmte Person gegossen, indem man sehr schön die Buchstaben für die Personalien komponiert hat. Es wurde informiert, wer diese Person war, wann sie geboren wurde und wo sie gestorben war. Oft wurden auf dem Revers Dedikationen, Zitate, Gedichte angebracht und die Kreuze wurden mit Flachrelief geschmückt. Dadurch wurden die Kreuze individuell und haben eine Art von einer Erzählung von dem Ort und dem Leben bestimmter Personen und Gesellschaften. Die Individualität der Bestimmung und Ortes, die Vielfältigkeit und die Formschönheit, der geschichtliche und politische Kontext zwingt, diese „Objekte” als Kunstwerke zu betrachten und ihre Zerbrechlichkeit in der „Zivilisation der Vandalen” inspiriert zu Kunsttätigkeiten, die symbolische Fragmente dieser Welt retten. Die Arbeit hat einen offenen Charakter und in Rahmen des Projekts *Archetyp - Bewusstsein - Ort* entstehen Objekte im Zyklus *Kreuze*, die eine Art von „Kunstdokumentation für die Anwesenheit der Menschen, Orten und Formen” bilden.

■ Inspiracją do powstania kolejnej pracy w ramach projektu *Archetyp-Świadomość-Miejsce*, stał się unikatowy żeliwny krzyż częściowo wrosnięty w drzewo o charakterystycznym roślinnym zdobieniu i secesyjny w formie pochodzący z lat 30. XX wieku. Krzyż ten, wyjątkowy przykład rzemiosła funeralnego Pomorza, znajduje się na cmentarzu we wsi Sierzno. Ten pięknie położony i opuszczony cmentarz, którego wandalizm i czas nie oszczędza (o czym świadczy dokumentacja z przeprowadzonych badań z 2000 roku) znajdował się na trasie wyjazdu studyjnego szlakiem pomorskich nekropolii, który odbył się 3 lipca 2010 roku.

■ The inspiration for my next work within the *Archetype-Awareness-Place* project was a unique cast-iron Art-Nouveau cross with a characteristic floral ornament, from the 1930s, now partially overgrown by a tree. The cross, being an exceptional example of the funeral craft of Pomerania, is located at the rural cemetery in Sierzno village (Ger. Zerrin). This beautifully located cemetery, now abandoned, not safeguarded against vandalism and the impact of time, happened to find itself on the route of a field study along the route of Pomeranian necropolises on 3 July 2010.

■ Die nächste Arbeit in Rahmen des Projekts *Archetyp-Bewusstsein-Ort* wurde durch das einzigartige Gusskreuz von den 30-er Jahren XX. Jahrhunderts inspiriert, das teilweise in einen Baum eingewachsen ist und mit einem charakteristischen Jugendstil Pflanzenmuster geschmückt wurde. Dieses Kreuz, ein außergewöhnliches Beispiel für das funeral Gewerbe in Pommern, befindet sich auf dem Friedhof im Dorf Sierzno (Zerrin). Der sehr schön angelegte und ungepflegte Friedhof, den der Vandalismus und die Zeit nicht erspart (was die Dokumentation von den Untersuchungen im 2000 beweist), hat auf dem Weg der Studienreise, die am 03. Juli 2010 stattgefunden hat, mit den Spuren von pommerschen Nekropolen gelegt.

Obiekt z cyklu „Krzyże”, Ogólnopolska konferencja naukowa *Krzyż w procesach przemian centrum symbolicznego społeczeństwa polskiego*, Uniwersytet Gdański ■ An object from the series of *Crosses*, The All-Polish Scientific Conference *Cross in the Process of Changes of the Symbolic Centre of Polish Society*, University of Gdańsk ■ Objekt vom Zyklus *Kreuze*, Gemeinpolnische Wissenschaftskonferenz *Kreuz in Veränderungsprozessen vom Symbolzentrum der polnischen Gesellschaft*, Gdańsk (Danziger) Universität ■ 2011.

Obiekt z cyklu *Krzyże*, Ratusz Staromiejski w Gdańsku (Gabinet Burmistrza), Interdyscyplinarna konferencja naukowa *Nekropolie Pomorza* w ramach projektu o charakterze naukowo-badawczym, dokumentacyjnym i artystycznym Nadbałtyckiego Centrum Kultury *Nekropolie Pomorza* ■ An object from the series of *Crosses*, the Old Town Hall in Gdańsk (the Mayor's Chamber). An interdisciplinary scientific conference *Necropolises of Pomerania* within the framework of science and research, as well as documentary and artistic projects run by the Baltic Sea Cultural Centre (NCK) as *Necropolises of Pomerania* ■ Objekt vom Zyklus *Kreuze*, Altstädtisches Rathaus in Gdańsk (*Danzig*) (das Kabinett vom Bürgermeister), interdisziplinäre Wissenschaftskonferenz *Pommersche Nekropolen* in Rahmen von einem wissenschaftlichen, dokumentarischen Untersuchungs- und Kunstprojekt des Ostseekultur-zentrums *Pommersche Nekropolen* ■ 2010.

■ ROZMOWA Z JACKIEM KORNA-
KIM TWÓRCĄ PRAC KRZYŻE ORAZ
POMYSŁODAWCĄ I WSPÓŁTWÓRCĄ
PROJEKTU ARCHETYP-ŚWIADOMOŚĆ-
MIEJSCE¹ ■ Konferencji *Gotycki kościół św.
Jana cmentarzem* towarzyszyła m.in. wysta-
wa obiektów z cyklu *Krzyże* autorstwa dr. hab.
Jacka Kornackiego. Obiekty umieszczono
w bardzo trudnej przestrzeni jaką jest kościół,
pomiędzy wspaniałymi zabytkami sztuki no-
wożytej: kamiennym ołtarzem van den Blocka
a monumentalnym epitafium Schrödera. Nieduże
w porównaniu z nimi krzyże-relikwiarze nie zagi-
nęły w przestrzeni prezbiterium – światło wpa-
dające przez wschodnie okna kościoła wydobyciło
zamyśl, z jakim powstały. ■ Przy zagładzie star-
ych pomorskich cmentarzy i systematycznemu
znikaniu z nich nagrobków i przez to ostatnich
śladów po dawnych mieszkańcach *Krzyże* Kornac-
kiego zatrzymują ideę nekropolii - obszaru wiecz-
ności, kapsuły czasu - tak kruchej wobec wanda-
lizmu i złej woli człowieka. ■ Praca powstała w
ramach projektu artystyczno-kulturowego *Arche-
typ-Świadomość-Miejsce*, który swe początki bie-
rze z wędrówek po pomorskich cmentarzach. W
poszczególnych częściach przedsięwzięcia udział
brali także: Tomasz Krupiński, Maciej Śmietański
oraz Jacek Zdybel. ■ Autor wystawy wyjaśnia
ideę projektu, artystyczną drogę, jaką przebył,
oraz opowiada o swoich działaniach w prze-
strzeni cmentarzy. ■ Projekt *Archetyp-Świado-
mość-Miejsce* to tytuł wystawy, która odbyła
się jesienią 2002 r. w Galerii Sulmin i była
dedykowana twórcy galerii Włodzimierzowi
Wieczorkiewiczowi. Nazwa ta była na tyle no-
śna, że rozciągnąłem je na inne działania – tak-
że te wcześniejsze. W 1992 r. zainspirował mnie
teren cmentarza w Chojniczkach koło Chojnic.
Odnalazłem tu żeliwny krzyż stojący na gro-
bie 22-letniego Carla Gustawa Schuelke, syna
właściciela majątku, który spoczął w rodzinnej
ziemi, ku rozpaczy rodziców, w 1888 roku. Nie-
zwykła była sceneria i oprawa samego krzyża,
stojącego wśród dziczającej zieleni cmentarnej,
która przez brak pielęgnacji przybrała niezwy-
kłe, wybujałe formy. Równie ciekawy był sam
krzyż o delikatnych ażurowych kształtach,
zawierający piękną inskrypcję. ■ Tak narodzi-
ła się potrzeba znalezienia relacji pomiędzy
sztuką współczesną a historią i spuścizną kul-
turową miejsca. Pierwsze działania miały cha-
rakter happeningowy, polegały na próbie ani-
macji przestrzeni wokół krzyża Carla Schuelke,

1 Tekst wywiadu z książki *Kościół św. Jana w Gdańsku. W kregu kultury sepulkralnej*, wydanej przez Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku w 2012 r.

■ A CONVERSATION WITH JACEK KORNA-
CKI, THE CREATOR OF THE WORKS *CROSSES* AND THE
ORIGINATOR AND CO-CREATOR OF THE PROJECT
ARCHETYPE-AWARENESS-PLACE.¹ ■ A conference
entitled *The Gothic St John's Church as a Cemetery* was
accompanied by, among other things, an exhibition
of objects from the *Crosses* series by associate profes-
sor Jacek Kornacki PhD. The objects were mounted
in a difficult space – between gorgeous monuments
of old art: a stone altar by van den Block and a
monumental epitaph of Schröder's tombstone. Nev-
ertheless, Kornacki's crosses-reliquaries, relatively
small in comparison to these pieces, did not sink
in the space of the chancel – light spilling through
the eastern windows of the church highlighted the
intention with which the artist created them. ■ In
the situation when old Pomeranian cemeteries are
being annihilated and tombstones from their areas
are systematically disappearing, Kornacki's *Crosses*
salvage the idea of necropolis – the area of the ev-
erlasting, a time capsule, so vulnerable against the
acts of vandalism and man's ill will. ■ This work
was created within the framework of an artistic-
cultural project *Archetype-Awareness-Place*, the
beginning of which reaches to his strolls across
Pomeranian cemeteries. In some parts of his en-
terprise, other people participated too: Tomasz
Krupiński, Maciej Śmietański and Jacek Zdybel.
■ The author of the exhibition explains the idea of
his project and his artistic path and speaks about
his activities in the space of cemeteries. ■ The
Project *Archetype-Awareness-Place* is the title of my
exhibition which took place at the Sulmin Gallery in
the autumn of 2002 and was dedicated to the cre-
ator of this gallery, Włodzimierz Wieczorkiewicz. The
title of the project was so potent that I spread it onto
my other activities, including former ones. In 1992, I
was inspired by the premises of the cemetery in the
village of Chojniczki near Chojnice. I found a cast-iron
cross there, standing on the grave of 22-year-old Carl
Gustav Schuelke, a son of the owners of the land here,
who was buried in his homeland to his parents' despair
in 1888. I was impressed by the unusual scenery and
the shape of the cross itself, standing amidst the wild,
overgrown green of the cemetery which – untended
– grew to enormous size. The cross itself was also
very interesting, having a delicate latticed shape and
beautiful inscription. ■ This is how the idea to find a
relationship between contemporary art and history
with the cultural heritage of a place appeared. My
first activities were happening-like, aiming at the
animation of the space around Carl Schuelke's cross;
I transferred the form of this cross into the gallery

1 An interview from the book *Kościół św. Jana w Gdańsku. W kregu kultury sepulkralnej*, issued by the Baltic Sea Cultural Centre in Gdańsk in 2012.

GESPRÄCH MIT JACEK KORNA-
CKI DEM SCHÖP-
FER VON WERKEN *KREUZE* UND DEM INITIATOR
UND MITSCHÖPFER VOM PROJEKT *ARCHETYP-
BEWUSSTSEIN-ORT*¹ ■ Mit der Konferenz *Die gotische
St. Johannes Kirche als Friedhof* war u.a. die Ausstellung
von Objekten aus dem Zyklus *Kreuze* verbunden. Der
Schöpfer von diesem Werk ist Dr. hab. Jacek Kornacki.
Die Objekte wurden in einem sehr schwierigen Raum
der Kirche installiert – zwischen prächtigen Sehens-
würdigkeiten der Neuzeit: dem Steinaltar von van den
Block und dem monumentalen Epitaphium von Schröder.
Kleine im Vergleich mit ihnen *Kreuze* – Reliquiare
sind im Raum des Presbyteriums nicht verschwunden
– durch das Licht, das durch östliche Fenster reinfällt,
wurde die Absicht, mit der sie entstanden sind, sicht-
bar. ■ Während die alten pommerschen Friedhöfe
zugrunde gehen und die zu ihnen gehörenden Grab-
steine also die letzten Spuren nach alten Bewohnern
systematisch verschwinden, halten die *Kreuze* von
Kornacki die Idee der Nekropole auf – als der Raum
der Ewigkeit, als eine Zeitkapsel – so zerbrechlich,
wenn es um den Wandalismus oder den bösen Willen
des Menschen geht. ■ Das Werk ist in Rahmen vom
Kulturkunstprojekt *Archetype-Bewusstsein-Ort* entstan-
den, das mit Wanderungen durch die pommerschen
Friedhöfe begonnen hat. An bestimmten Teilen dieses
Unternehmens haben auch: Tomasz Krupiński, Maciej
Śmietański und Jacek Zdybel teilgenommen. ■ Der Au-
tor der Ausstellung erklärt die Idee von dem Projekt,
seinen Weg als Künstler und von seinen Tätigkeiten
im Raum der Friedhöfen. ■ Projekt *Archetype-Bewusst-
sein-Ort* ist der Titel von der Ausstellung, die im Herbst
2002 in Galerie Richthof stattgefunden hat und dem
Begründer der Galerie Włodzimierz Wieczorkiewicz
gewidmet war. Der Titel war so vielseitig, dass ich ihn
auf andere Aktivitäten übertragen habe – ebenfalls
auf die früheren. 1992 wurde ich durch den Friedhof in
Chojniczki in der Nähe von Konitz inspiriert. Hier habe
ich ein Gusskreuz auf dem Grab von 22-jährigen Carl
Gustav Schuelke, dem Sohn vom Vermögensbesitzer,
gefunden. Der Sohn wurde von den leidenden Eltern
im Jahr 1888 in der Familienerde begraben. Die Sze-
nerie und die Fassung des Kreuzes, das unter wilden
Natur des Friedhofs steht, war einmalig. Die unge-
pfliegte Natur hat hier wunderbare, üppige Formen.
Ebenfalls war sehr interessant das Kreuz mit zierli-
chen durchsichtigen Formen, das eine wunderschöne
Inskription enthält. ■ So ist die Sehnsucht nach einer
Verbindung zwischen der modernen Kunst, der Ge-
schichte und dem Kulturerbe des Ortes geboren. Die
ersten Aktivitäten hatten einen Happeningcharak-
ter. Ich habe versucht, den Raum um das Kreuz von
Carl Schuelke zu animieren, indem die Form von mir

1 Interview vom Buch *Die St. Johannes Kirche in Gdańsk (Danzig). Im Kreis der sepulkralen Kultur*, herausgegeben durch Ostseekulturzentrum in Gdańsk (Danzig) im Jahr 2012

Dziecięce krzyże na cmentarzu w Smołdzinie
 Children's crosses at the cemetery at Smołdzin ■ Kinderkreuze in Smołdzin (Schmolsin)

którego formę przenieśliśmy w przestrzeń galerii. Świadomość przemijania (krzyż z Chojniczek został skradziony po 2000 roku) sprawiła, że zacząłem szukać trwałych środków wyrazu by ocalić samą materialność miejsca, a jednocześnie pokazać jej ulotność, jej pozaczasowość. Stąd cykl prac - *Krzyże*.

■ **MIEJSCE** ■ Po wielu cmentarzach pozostały tylko miejsca, głównie piękne parki-ogrody. Jedną z idei projektu było stworzenie swego rodzaju kolekcji form nagrobnych. Wydaje się, że liczba form żeliwnych krzyży była ograniczona, jednak każdy z nich posiadał indywidualną inskrypcję, a ażurowe zakończenia ramion i zdobiące je ornamenty występowały w wielu wariantach. Wraz z porastającą teren pochówku zielenią tworzyły niepowtarzalne układy. ■ Obecnie niestety jest inaczej. Otaczająca nas rzeczywistość odcisnęła także piętno na cmentarzach: wszystko zostaje zunifikowane i podlega ujednoczeniu, poddane jest procesom technologicznym, a formy nagrobne powielane są na wielką skalę. Kiedyś trendy w rzeźbie nagrobnej wytyczali artyści, których dzieła naśladowano i kopiowano, dziś próby wprowadzenia sztuki na obszar cmentarza spełniają na niczym. Indywidualne groby giną w morzu betonu i lastryka. Przez brak sztuki funeralnej obszar cmentarza pozbawiony został *sacrum*.

■ **ŚWIADOMOŚĆ** ■ Zmieniają się granice polityczne, więc migrować muszą całe grupy ludzi; pozostaje jednak ziemia, w której spoczywają ludzkie kości. Ziemia ta dla mnie pełni funkcję kapsuły czasu, a jej naruszenie jest czymś niedopuszczalnym. Duchowo odczuwamy potrzebę, aby nasze szczątki spoczęły w rodzinnej ziemi wraz z prochami przodków. Na Pomorzu proces ten został boleśnie przerwany. Tysiącom osób uniemożliwiono spocząć w miejscu ich urodzenia, problem ten porusza Günter Grass we *Wrózbach kumaka*. Pochowani tutaj, w swej ziemi, związali się z nią na zawsze i tego nikt im nie odbierze. Pozostały cmentarze, gdzie nadal znajdują się prochy dawnych mieszkańców. Istotne jest dla nas, aby zachować świadomość tych miejsc, zawłaszczanych przez bujną zieleń zarastającą groby i niszczonech bezpowrotnie przez ludzi. Często po dawnych nekropoliach zachowały się tylko drobne ślady, nieduże elementy mówiące o przeszłości miejsca.

space. My awareness of the passing time (the Chojniczek cross was stolen after the year 2000) made me search for the permanent means of expression to salvage the materiality of a place and its memory as such, showing simultaneously its feebleness and timelessness. This is how my series of *Crosses* appeared.

■ **THE PLACE** ■ There are only places left after many a cemetery, mostly beautiful garden-parks. One of the ideas of the project was the creation of a certain type of collection of tomb forms. It seems that the number of cast-iron crosses was limited, nevertheless each person had their own inscription and the latticed endings of the arms had many variations. They and the vegetation overgrowing the burial area composed unrepeatable patterns. ■ Unfortunately, the current situation is different. The reality around us has also impressed its taint on cemeteries: everything is unified and uniformed, subject to technological processes where tomb forms are replicated on a very big scale. Previously, the trends in funeral sculpture were set by the artists whose works were imitated and copied; today any attempt at introducing art into the cemetery areas comes to nothing. Individual tombs sink in the ocean of concrete and terrazzo. Because of this lack of funeral art, the area of the cemetery has been deprived of *sacrum*.

■ **AWARENESS** ■ Political borders are changing so whole groups of people are forced to migrate; however, their lands where human bones rest remain. For me, the soil functions as a time capsule and any form of its violation is impermissible. We feel a spiritual need to have our remains rested in our native soil, together with the ashes of our ancestors. This process was painfully broken in Pomerania. Thousands of people were denied the possibility to lie eternally in the places of their births. This was tackled by Günter Grass in his *The Call of the Toad*. The people buried here, in their homeland, are bound to it forever and no-one is going to take it away from them. Cemeteries, where the remains of former inhabitants of the area lie, have remained. It is important to us to sustain the memory of these places, being now appropriated by overabundant vegetation, overgrowing graves which are also destroyed irreversibly by people. Often, only small traces have remained after old necropolises, tiny elements speaking about the past of a place.

in den Galerieraum übertragen wurde. Das Bewusstsein der Vergänglichkeit (das Kreuz von Chojniczek wurde im Jahr 2000 gestohlen) hat verursacht, dass von mir dauernde Ausdrucksmittel gesucht wurden, damit die Körperlichkeit des Raums gerettet wird und gleichzeitig ihre Unendlichkeit dargestellt wird. Deshalb ist der Zyklus von *Kreuzen* entstanden.

■ **ORT** ■ Nach vielen Friedhöfen sind nur Plätze übrig geblieben, vor allem wunderschöne Parks – Gärten. U.a. hatte ich eine Idee, eine Kollektion von Grabformen. Es schien, dass die Zahl von den Gusskreuzen begrenzt war, aber jedes von ihnen hatte eine individuelle Inschrift und ihre durchsichtigen Arme mit schmückenden Ornamenten sind in zahlreichen Varianten erschienen. In Verbindung mit dem Pflanzenreich haben sie einmalige Formen gebildet. ■ Jetzt ist es leider anders geworden. Die heutige Realität hat auch Friedhöfe beeinflusst: alles wurde unifiziert und wird weiterhin unifiziert, wird mit der Technologie verbunden. Die Grabformen werden zahlreich multipliziert. Früher wurden die Trends in der Grabskulptur von den Künstlern gebildet und erst ihre Werke wurden nachgemacht. Heutzutage ist es unmöglich, die Kunst auf den Friedhofraum einzuführen. Individuelle Grabsteine werden im Beton- und Terrazzo Meer unsichtbar. Durch das Fehlen der Funeralkunst verliert der Friedhofraum sein *sacrum*.

■ **BEWUSSTSEIN** ■ Die politischen Grenzen werden verändert, deshalb müssen die ganzen Volksgruppen migrieren; aber die Erde, wo die menschlichen Knochen liegen. Diese Erde bedeutet für mich eine Zeitkapsel und sie darf nicht berührt werden. Es ist unser Geisteswille, in der Vaterlanderde gemeinsam mit der Asche von unseren Vorfahren Ruhe zu finden. Auf dem Pommern wurde dieser Prozess schmerzhaft unterbrochen. Den Tausenden von Menschen wurde verboten, ihre letzte Ruhe in heimatlicher Erde zu finden, wo sie geboren wurden. Dieses Problem wird in *Unkenrufe – Zeit der Versöhnung* von Günter Grass bearbeitet. Die hier Begrabenen, in ihrer Erde, sind mit dieser Erde für immer verbunden und das wird ihnen nie weggenommen. Es sind Friedhöfe übrig geblieben, wo sich bis heute die Asche von den früheren Bewohnern befindet. Es ist wichtig, dieses Bewusstsein zu haben, dass diese Grabsteine von üppigen Pflanzen beraubt und von Menschen für immer vernichtet werden. Sehr oft sind nach alten Nekropolen nur winzige Spuren übrig geblieben, kleine Elemente, nach denen man die Geschichte des Raumes erkennen kann.

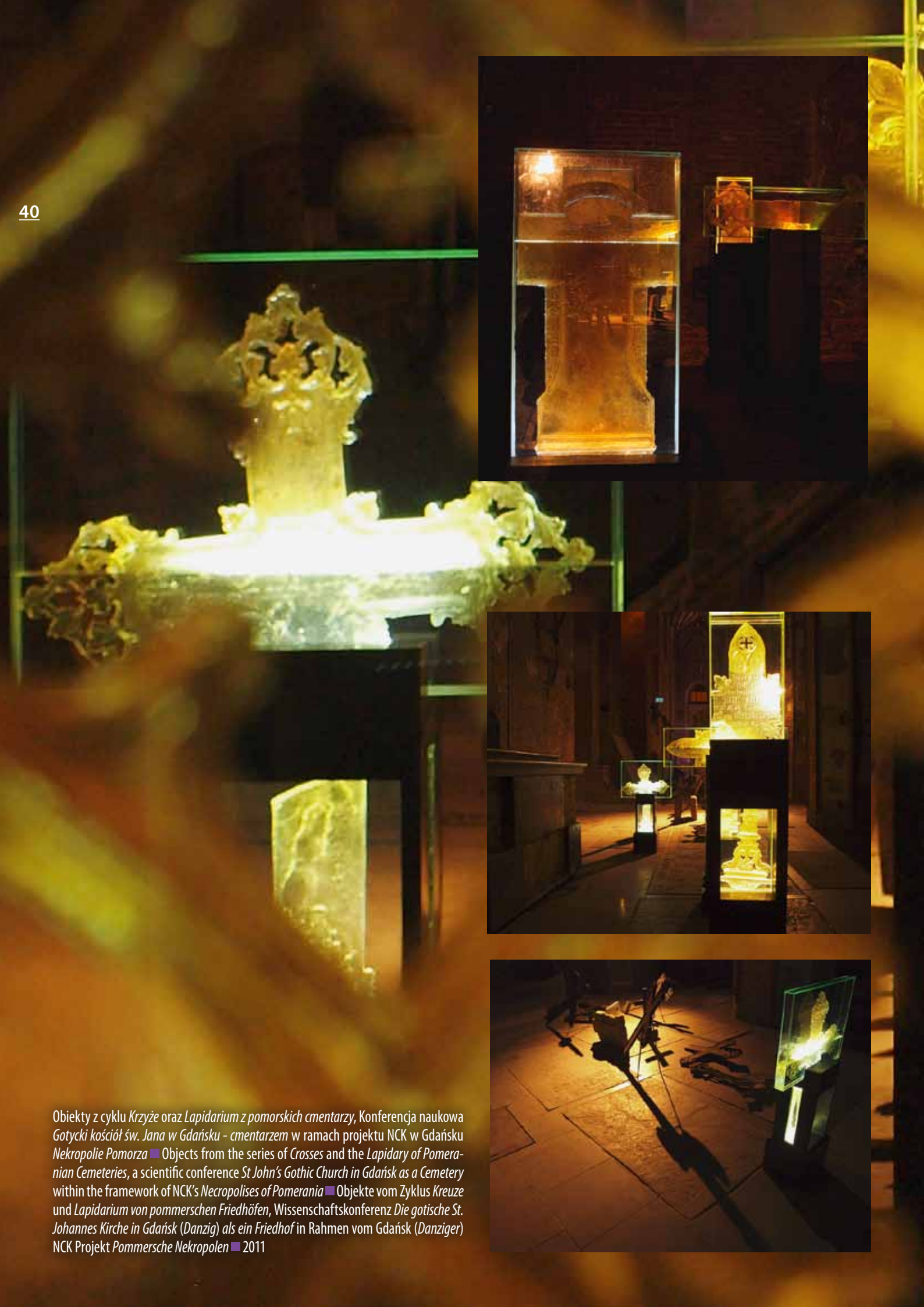

Obiekty z cyklu *Krzyże* oraz *Lapidarium z pomorskich cmentarzy*, Konferencja naukowa *Gotycki kościół św. Jana w Gdańsku - cmentarz* w ramach projektu NCK w Gdańsku *Nekropolie Pomorza* ■ Objects from the series of *Crosses* and the *Lapidary of Pomeranian Cemeteries*, a scientific conference *St. John's Gothic Church in Gdańsk as a Cemetery* within the framework of NCK's *Necropolises of Pomerania* ■ Objekte vom Zyklus *Kreuze* und *Lapidarium von pommerschen Friedhöfen*, Wissenschaftskonferenz *Die gotische St. Johannes Kirche in Gdańsk (Danzig) als ein Friedhof* in Rahmen vom *Gdańsk (Danziger) NCK Projekt Pommersche Nekropolen* ■ 2011

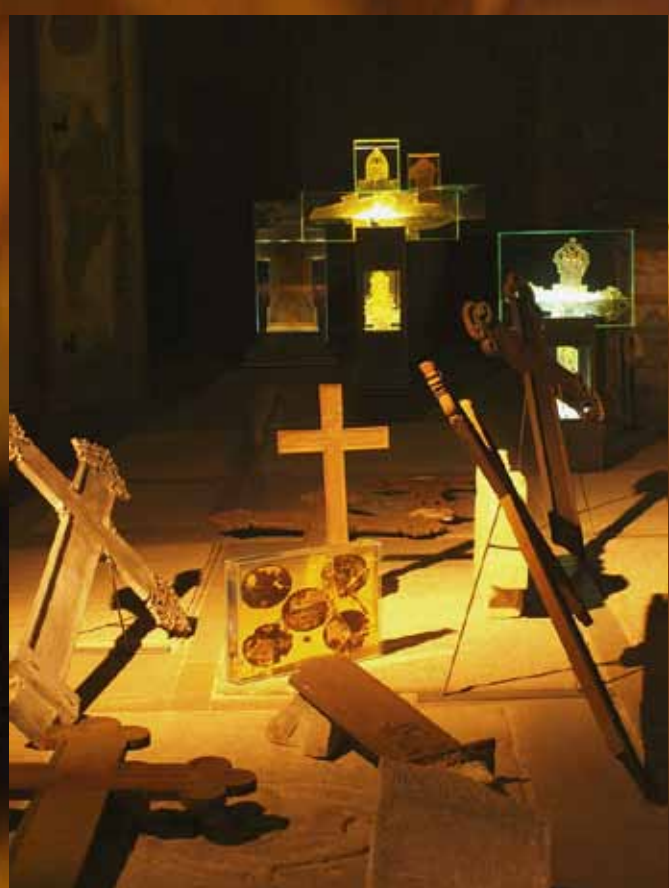

Obiekty z cyklu *Krzyże* oraz *Lapidarium* z pomorskich cmentarzy, Konferencja naukowa *Gotycki kościół św. Jana w Gdańsku - cmentarzem* w ramach projektu NCK w Gdańsku *Nekropolie Pomorza* ■ Objects from the series of *Crosses* and the *Lapidary of Pomeranian Cemeteries*, a scientific conference *St John's Gothic Church in Gdańsk as a Cemetery* within the framework of NCK's *Necropolises of Pomerania* ■ Objekte vom Zyklus *Kreuze* und *Lapidarium von pommerschen Friedhöfen*, Wissenschaftskonferenz *Die gotische St. Johannes Kirche in Gdańsk (Danzig) als ein Friedhof* in Rahmen vom Gdańsk (*Danziger*) NCK Projekt *Pommersche Nekropolen* ■ 2011

■ **TWORZYWO** ■ Do swych prac szukałem materiału, który mógłby pokazać ambiwalencję, z jaką postrzegam żeliwne krzyże – wykonane z niezwykle mocnego i odpornego materiału, a jednocześnie kruche i ulotne przez swą atrakcyjność dla zbieraczy złomu. Formy zdjęte z wybranych fragmentów odlewam w żywicy poliestrowej, następnie zanurzam je w akwarium wypełnionym parafiną. Czysta parafina jest substancją aseptyczną, nie zachodzą w niej żadne procesy gnilne ani życiowe, jest więc czystą materią. Całość ustawiam na ciężkich metalowych postumentach – moje obiekty są więc połączeniem różnorodnej materii: szkła, stali, parafiny i syntetycznej żywicy. ■ Nie mniej ważne w moich pracach jest światło, które także na cmentarzach buduje scenę, wydobywa urok grobów zarośniętych zielenią. Nie buduję jednak relacji cmentarnej, staram się uchwycić samą ideę cmentarza jako miejsca zanikania, istnienia w innej przestrzeni, już niematerialnej. Park cmentarny ma mówić o nieprzemijalności; moje prace mają z kolei pokazywać kruchość i samą ideę upamiętnienia.

■ **ARCHETYP** ■ Śmierć jest czymś nieuniknionym, dlatego szukając artystycznego środka wyrazu, starałem się stworzyć prace zdolne trafić do każdego odbiorcy. W projekcie na Cmentarzu Zbawiciela na gdańskim Zaroślaku (2012) wykorzystałem dawny projekt *Oko*, który powstał w 1997 roku. Owalnymi tabliczkami, na których umieściłem symboliczne wyobrażenie oka, „otoczyłem” dawny obszar cmentarza zamienionego częściowo w boisko szkolne, a częściowo w park. Oko jest symbolem obecnym w wielu kulturach, a także w kabale czy alchemii. W naszej kojarzy się z Okiem Opatrzności. Umieszczając je w różnych miejscach miasta chciałem uświadomić, że ludzie, budynki zmieniają się, ulegają przebudowie, ale miejsca, geograficzna przestrzeń, pozostaje bez zmian i to ona nas obserwuje. Odwróciłem sytuację, w której człowiek, jest obserwatorem i przez to przyjmuje pozycję dominującą, zawłaszczającą. ■ Cmentarz Zbawiciela Na Zaroślaku został zlikwidowany – nie pozostał poza nim żaden ślad poza częściowo zachowanym układem zieleni. Tak więc rozmieściłem oczy, aby wyznaczyły granice dawnego założenia cmentarnego. Bo choć po niwelacji grobów straciło swój charakter, to nadal pozostaje tym samym miejscem, miejscem, w którym spoczywają setki kości. ■ Inny charakter miały działania na ewangelickim cmentarzu w Rodowie. Zamknięto go w 1945 r., uruchomiono ponownie w latach 80., niwelując częściowo stare groby, tym razem do katolickich pochówków.

■ **SUBSTANCE** ■ I searched for material for my works, with which I would be able to show the ambivalence with which I perceive old crosses – made from exceptionally strong and durable material but, at the same time, fragile and elusive, being so attractive to scrap metal collectors. I cast their forms, taken from selected fragments, in polyester resin, next I submerge them in an aquarium filled with paraffin. Pure paraffin is an aseptic substance, no life nor decay processes occur in it, so it is pure matter. Next, I place the whole on heavy metal plinths – my objects are a conglomerate of different matter: glass, steel, paraffin and synthetic resin. ■ Light is no less important in my works, light building the scenery on cemeteries, too, exposing the beauty of overgrown graves to view. However, I do not build a cemetery-focused relation but try to grasp the idea of the cemetery itself as a place of disappearing and existing in a different, now immaterial, space. A cemetery-park is supposed to speak about the quality of never-ending; my works, in turn, are to show the fragility and the idea of commemorating itself.

■ **ARCHETYPE** ■ Death is an inevitable thing; therefore, in my quest for an artistic means of expression, I tried to create works capable of appealing to any viewer. In my projects at the Cemetery of the Saviour („Salvator”) in the Gdańsk district of Zaroślak (2012), I used my former project *The Eye* from 1997. I „surrounded” the area of the former cemetery, now partially a school sports field partially a park, with oval plaques on which I placed a symbolic representation of an eye. The eye is a symbol present in many cultures, including cabala and alchemy; in our culture, it is associated with the Eye of Divine Providence. By placing the eye in various areas of the city, I wanted to make people aware that they, as well as buildings, change, are refashioned but places as such, geographical spaces, do not change and it is this space which observes us. I reversed the situation in which it is man who is the observer and, by virtue of this, assumes a dominant, appropriative position. ■ The Cemetery of the Saviour in the Zaroślak area was liquidated, no trace left behind it save for the arrangement of green, partially preserved. Thus, I placed the eyes around to delimit the borders of the former cemetery premises. Because, even if the place lost its character after the graves had been levelled, it still is the place where hundreds of bones rest. ■ My activity on the Evangelical cemetery in Rodowo had a different character. The cemetery was closed in 1945 and re-launched for use in the 1980s, the old graves having been partially levelled to make place for Catholic burials.

■ **STOFF** ■ Für meine Werke habe ich nach einem Stoff gesucht, der die Ambivalenz zeigen könnte, mit der ich die Gusskreuze verknüpfe – hergestellt aus ziemlich robustem und widerstandsfähigem Stoff und gleichzeitig zerbrechlich und vergänglich, denn sie sind so attraktiv für die Schuttsuchenden. Ich gieße Formen aus ausgewählten Fragmenten im Polyesterharz, dann tauche ich sie in ein Paraffinaquarium ein. Das reine Paraffin ist eine aseptische Substanz, deswegen wird es sowohl vor den Verderbens- als auch vor den Lebensprozessen geschützt. Es ist eine reine Materie. Das Ganze wird von mir auf schwere Metallpostamente gestellt – meine Objekte werden auf diese Weise eine Verbindung von unterschiedlichen Materien; es sind: Glas, Stahl, Paraffin und synthetisches Harz. ■ Von großer Bedeutung ist in meinen Werken ebenfalls das Licht, durch das auf den Friedhöfen die Szenerie gebaut und die Schönheit der bepflanzten Grabsteinen betont wird. Allerdings wird von mir keine Friedhofsrelation gebildet, ich versuche nur eine Idee vom Friedhof darzustellen. Der Friedhof als Ort des Schrumpfens, Daseins auf anderen Ebenen, nicht mehr materiellen. Der Friedhofspark soll uns an die Unvergänglichkeit erinnern. Meine Werke sollen dagegen die Zerbrechlichkeit und die Idee des Verewigens zeigen.

■ **ARCHETYP** ■ Der Tod ist unvermeidlich, deshalb habe ich beim Suchen nach den Kunstmitteln versucht Werke zu schaffen, die für jeden Empfänger klar sind. Im Projekt auf dem Friedhof des Erlösers in Gdańsk (*Danziger*) Zaroślak (2012) wurde von mir ein früheres Werk *Das Auge* gebraucht, das im Jahr 1997 entstanden ist. Mit ovalen Schildern, auf deren eine symbolische Vorstellung eines Auges dargestellt wird, habe ich den alten Friedhofsraum umhüllt. Der Friedhof ist heute teilweise ein Sportplatz von einer Schule, teilweise ein Park. Das Auge als Symbol ist in vielen Kulturen anwesend, auch in Kabbalen oder Alchemie. In unserer Kultur ist es mit dem Auge der Vorsehung verbunden. Indem ich es in verschiedenen Orten der Stadt befestigt habe, hatte ich vor, daran zu erinnern, dass die Menschen, Gebäude sich verändern oder umgebaut werden, aber Plätze, geographischer Raum bleiben gleich. Und der Raum beobachtet uns. Ich habe die Situation umgedreht, in der der Mensch der Beobachter ist und dadurch eine dominante, habende Position hat. ■ Der Friedhof des Erlösers Zaroślak wurde liquidiert – keine Spuren sind übrig geblieben, außer teilweise behaltene bepflanzte Grundstücke. Deshalb habe ich die Augen verteilt, damit die Grenzen des alten Friedhofs markiert werden. Obwohl nach der Liquidation der Grabsteinen der Raum den Charakter verloren hat, ist er weiterhin derselbe Platz, der Platz, wo Hunderte Knochen ruhen. ■ Einen anderen Charakter hatten Tätigkeiten auf dem evangelischen Friedhof in Rodowo (*Gross Rohdau*). Er wurde im Jahr 1945 geschlossen, in den 80-er Jahren wieder geöffnet, indem man teilweise alte Grabsteine vernichtet hat, diesmal für katholische Bestattungen.

■ Pamięć po starym cmentarzu przywrócono dzięki staraniom rzeźbiarza Mariusza Białeckiego, który z odzyskanych fragmentów nagrobków stworzył na terenie założenia lapidarium. W jego środku umieściłem lustro w kształcie wysokiego, smukłego (10 cm szerokości) słupa-obelisku. Obelisk skupia na sobie światło, odbija je, dając niezwykle efekty. Istotną tu była symbolika lustra, uważanego za granicę dwóch światów, umożliwiającą przejście na drugą stronę, w inną przestrzeń. Z lustrem związanych jest wiele zwyczajów pogrzebowych, jak np. zasłanianie lusterek w domu, w którym znajduje się nieboszczyk. Socjolożka dr Magdalena Gajewska w czasie zwiedzania cmentarza spytała mnie, czy umieszczając tu lustro nie zakłócę spokoju zmarłych. Uważam, że nie, jeśli bowiem odwołamy się do dawnych praktyk, to stosowany był także zwyczaj wywieszania lusterek na ścianach domów, które wychodziły na cmentarz. Miało to uniemożliwić zmarłym opuszczenie obszaru, jaki wyznaczyli im żywi. ■ Sztuka współczesna nie może przywrócić urody i układu starych nekropolii, może jednak z powodzeniem pewne rzeczy konstituować i uświadamiać.

■ The memory of the old cemetery was restored thanks to the efforts of a sculptor Mariusz Białeckie who created a lapidarium on the cemetery area from salvaged pieces of tombstones. What I did was the placing of a mirror, shaped like a slim obelisk-pole (10 cm wide). The obelisk reflects light, concentrating it and producing extraordinary effects. The symbolism of the mirror was important here. The mirror is considered to be the border surface between two worlds, facilitating one's passage from one to the other. Many funeral customs are related to the mirror, such as: covering mirrors in a home where a dead person lies. A sociologist Magdalena Gajewska, PhD asked me whether I did not disturb the peace of the defunct by placing this mirror while we were visiting the cemetery. I believe I did not because referred to old practice – there was a custom that people hung mirrors of the walls of the houses overlooking cemeteries. This was supposed to prevent the dead from leaving the area which the living delimited from them. ■ Contemporary art is not able to restore the beauty and the arrangement of old necropolises; however, it can successfully constitute some things and make people be aware of them.

■ Die Erinnerung an den alten Friedhof wurde dank den Bemühungen des Bildhauers Mariusz Białeckie erfrischt. Er hat aus wieder gewonnenen Fragmenten der Grabsteinen ein Lapidarium gebildet. Drin wurde von mir ein Spiegel befestigt, ein hoher, dünner (10 cm breit) Säulenobelisk. Der Obelisk zieht zu sich das Licht, spiegelt es wieder und gibt einmalige Effekte. Die Symbolik des Spiegels hatte hier eine große Bedeutung. Der Spiegel ist eine Grenze zwischen zwei Welten, die einen Übergang auf die zweite Seite, in den anderen Raum, ermöglicht. Mit dem Spiegel sind viele Bestattungssitten verbunden, z.B. werden die Spiegel in Häusern gedeckt, in denen sich eine Leiche befunden hat. Die Soziologin Dr. Magdalena Gajewska hat mich während der Besichtigung des Friedhofs danach gefragt, ob ich die Toten nicht störe, indem ich den Spiegel installiere. Ich glaube, nein. Wenn wir nämlich die alten Praktiken berücksichtigen, erfahren wir, dass man auf die Wände von Häusern, die zum Friedhof gerichtet waren, Spiegel aufgehängt hat. Das sollte den Toten ermöglichen, den Raum zu verlassen, den ihnen die Lebenden festgesetzt haben. ■ Die gegenwärtige Kunst kann die Schönheit und die Form der alten Nekropolen nicht zurückgeben, kann aber mit Erfolg bestimmte Sachen konstituieren und bewusst machen.

oprac. ■ ed. ■ verarb.
Klaudiusz Grabowski

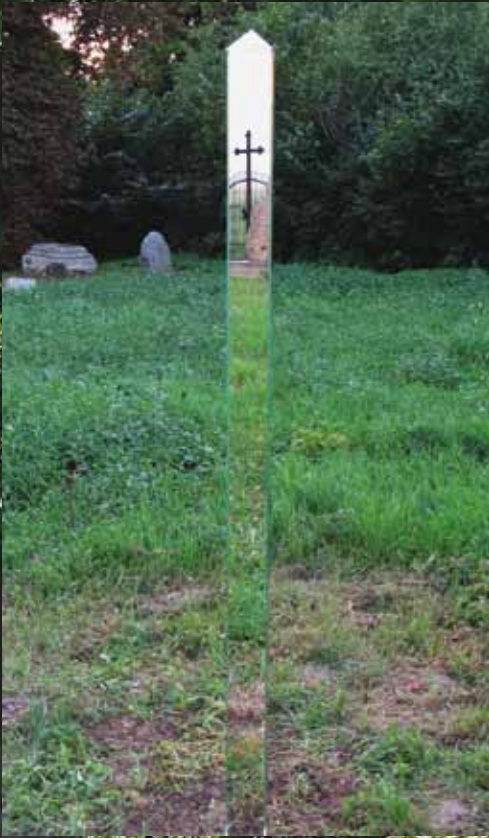

Lustrzany słup Realizacja na cmentarzu w Rodowiu ■ *The Mirror Pole* realisation at Rodowo cemetery ■ *Spiegelsäule* Installationen auf dem Friedhof in Rodowo (*Gross Rohdau*) ■ 2010

■ **ARCHETYP-SWIADOMOŚĆ-MIEJSCE, PODSUMOWANIE** ■ Po ukończeniu studiów na wydziale Malarstwa u profesora Mieczysława Olszewskiego w 1992, rozpocząłem pracę na macierzystej uczelni jako asystent w pracowni Kształcenia Podstawowego u profesor Marii Skowrońskiej. Obecnie w ASP w Gdańsku prowadzę pracownię Kształcenia Podstawowego i od wielu lat asystuję w pracowni Anatomii i Rysunku Anatomicznego prowadzonej przez profesora Marka Grzybiaka z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Już praca dyplomowa była zwiastunem moich późniejszych, jeszcze nieskrystalizowanych zainteresowań, które uzyskując ukierunkowanie przez ostatnie ćwierćwiecze, objęły szerokie, antropologicznie zorientowane spektrum, dające się syntetycznie ująć hasłem „Dialog z kulturą”; dialog ten jest bliski, choć nie tożsamy z dyskursem postmodernizmu. ■ Wspólną cechą moich prac „antropologicznych” z zakresu funeralnego i postmodernizmu jest spojrzenie na dokonania minionych epok i swoista chęć ocalenia i przechowywania relikwii przeszłości. Dokonuję transformacji minionych artefaktów dla stworzenia nowej wypowiedzi, zachowując ich pierwotną jakość i przekaz. Mój dialog z przeszłością zasadza się na konserwowaniu, zachowaniu ciągłości i odnajdywaniu dawnych znaczeń. Obok „antropologicznego” przedmiotu zainteresowań, dotykam też istotnych zagadnień współczesności, takich jak transplantologia, czy społeczne oddziaływanie artysty – interwencje artystyczne i działania ratunkowe – badając też relacje między sztuką a nauką, zwłaszcza w kontekście obrazowania. ■ Wieloletnia praca i obserwacje znikających obiektów kultury, kruchości istnienia i człowieka, i jego wytworów, czynione zarówno w rodzinnym mieście, jak i w trakcie wędrówek po Kaszubach, Kociewiu i Pomorzu zachodnim zaowocowały akcjami „ratunkowymi”. Tak powstała akcja artystyczno-kulturowa *Projekt Sulechówko*, zrealizowana z Maciejem Śmietańskim. Na obrzeżach wsi Sulechówko znajduje się zrujnowane mauzoleum byłych właścicieli tej ziemi rodziny von Schlieffen. W trakcie akcji do której zaprosiliśmy okoliczną ludność, uporządkowaliśmy na poły rozgrabione wnętrza krypty, usuwając śmiecie i domykając otwarte trumny. Wiele lat po naszej akcji widać było, że zmienił się stosunek mieszkańców do grobowca – pojawiały się nawet okazjonalne znicze, ale potem grobowiec zaczął znów zarastać chwastami, podupadać, a następne pokolenia, z biedy i bezmyślności, zdewastowały ocalone przez nas resztki.

■ **ARCHETYPE-AWARENESS-PLACE, CONCLUSION** ■ Having finished my studies at the Faculty of Painting under Professor Mieczysław Olszewski in 1992, I began working at my mother-academy as an assistant of Professor Maria Skowrońska at the Atelier of Basic Education. Currently, still working at Gdańsk Academy, I run my own Atelier of Basic Education and assist in student teaching at the Atelier of Anatomy and Anatomic Drawing of Professor Marek Grzybiak from Gdańsk Medical University. It was already in my diploma work where my interest – however non-crystallised at that time – revealed itself, gradually gaining direction through the last quarter of a century towards a widely spread anthropological field, which can be synthetically encapsulated in the motto „A dialogue with culture”. I find this dialogue close to, yet not identical with, the discourse of postmodernism. ■ A common feature of my „anthropological” artworks in the funereal vein and postmodernism is the look back at the achievements of past epochs and a particular effort to salvage and restore the relics of the past. I transform the artefacts of the past to create a new utterance, yet I preserve their original quality and message. My dialogue with the past is based on conservation, the maintaining of continuity and the re-discovery of old meanings. Next to my anthropological point of interest, I tackle important issues of the current time, such as transplantology and the social impact of the artist – artistic interventions and „emergency actions” – as well as investigating the relationship between art and science, especially in the context of imaging. ■ Many years of my work and observation of the disappearing specimens of culture and the fragility of human existence and products, conducted both in my home town and during my rambling in the Kashubia, Kociewie and Western Pomerania areas, prompted me to undertake „emergency” salvage operations. In this way, I came to the point where I and Maciej Śmietański realised an artistic-social action entitled *Project Sulechówko*. There is a ruined mausoleum of the former owners of the land – the von Schlieffen family on the edge of the village of Sulechówko. During the action, into which we managed to engage the surrounding inhabitants, we cleaned the partially robbed interior of the crypt, removing rubbish and closing half-opened coffins. Many years after this action, one could see that the attitude of the villagers to the place had changed – an occasional candle would even appear; however, as time passed, the tomb again became overgrown with weeds and dilapidated; subsequent generations, out of poverty and thoughtlessness, devastated the remains we had salvaged.

■ **ARCHETYP-BEWUSSTSEIN-ORT, ZUSAMMENFASSUNG** ■ Nachdem ich das Studium auf der Richtung Kunstmalerei bei Prof. Mieczysław Olszewski im Jahr 1992 abgeschlossen hatte, begann ich auf derselben Hochschule in der Malerwerkstatt der Grundausbildung bei Prof. Maria Skowrońska als Assistent zu arbeiten. Heutzutage führe ich an der Akademie der Bildenden Künste in Gdańsk (*Danzig*) die Malerwerkstatt der Grundausbildung und seit vielen Jahren begleite ich die Arbeiten in der Werkstatt für Anatomie und Anatomische Zeichnung bei Prof. Marek Grzybiak von Gdański (*Danziger*) Universität für Medizin. Schon an meiner Diplomarbeit konnte man meine späteren, noch nicht ganz klaren Interessen erkennen, die in den nächsten Jahren genauer wurden und ein breites, anthropologisch orientiertes Spektrum umfassten. Dieses Spektrum betrifft einen „Dialog mit der Kultur“, der dem postmodernistischen Diskurs nah aber nicht gleich ist. ■ Das gemeinsame Merkmal von meinen „anthropologischen” Werken vom Friedhofsbereich und vom Postmodernismus ist ein Blick auf die vergangenen Epochen und ein Versuch, sie zu retten und ihre Relikte zu bewahren. Ich bilde eine Transformation von den vergangenen Artefakten, um einen neuen Wert zu bilden, ohne der alten Qualität und dem alten Inhalt zu schaden. Mein Dialog mit der Vergangenheit betrifft die Konservierung und das Suchen nach alten Bedeutungen. Ich interessiere mich nicht nur für Anthropologie sondern auch für die Gegenwart, z.B. Transplantationen oder die Wirkung des Künstlers auf die Gesellschaft – Kunstinterventionen und Rettungsaktionen. Ich untersuche die Beziehungen zwischen der Kunst und der Wissenschaft, besonders im Abbildungskontext. ■ Nach vieljährigen Arbeiten und Beobachtungen von verschwindenden Kulturobjekten, der Zerbrechlichkeit des Daseins und des Menschen und seiner Werke wurden „Rettungsaktionen” durchgeführt. Diese Beobachtungen wurden während Wanderungen durch Kaschuben, Katzenwald und Westpommern gemacht. So wurde die Kulturkunstaktion begonnen, unter dem Titel *Projekt Sulechówko (Klein Soltikow)*. Sie wurde gemeinsam mit Maciej Śmietański durchgeführt. Am Rande des Dorfes Klein Soltikow befindet sich eine Ruine vom Mausoleum von ehemaligen Besitzern dieses Grundstücks – Familie von Schlieffen. Wir haben gemeinsam mit den hier lebenden Menschen, die von uns eingeladen wurden, die beraubte Krypta aufgeräumt, den Müll rausgeworfen und die Särge zugemacht. Nach vielen Jahren wurde zu erkennen, dass das Verhältnis dieser Menschen zu der Krypta anders geworden ist – ab und zu sind Kerzen erschienen. Aber danach wurde die Totengruft wieder mit Unkraut bewachsen und wieder devastiert, aus Armut oder Gedankenlosigkeit.

Ukrzyżowanie- obiekt sakralny, malarstwo na blasze, realizacja na cmentarzu w Rodowie ■ Crucifixion – a sacral object, painting on sheet metal, realisation at Rodowo cemetery ■ Die Kreuzung – Sacralobjekt, Bildhauerei auf dem Blech, Installationen auf dem Friedhof in Rodowo (Gross Rohdau) ■ 2014

52

■ Ocalenie jako forma wypowiedzi artystycznej odbywa się też w Kościele św. Katarzyny w Gdańsku. Współpracuję tam z Muzeum Zegarów Wieżowych, aranżując wystawy i uczestnicząc w pracach związanych z zabezpieczeniem, konserwacją i aranżacją plastyczną XII-wiecznej krypty grobowej, w której znajduje się archeologiczny skansen. ■ Współczesnym odpowiednikiem przedłużania istnienia, ocalenia dla przyszłości – tym razem na płaszczyźnie biologicznej – jest mój współudział w promocji dawstwa narządów. Z Maciejem Śmietańskim współtworzyliśmy akcję artystyczno-społeczną *Bądź Świadomym Dawcą Narządów* (2000). Istotną w tym projekcie była zmiana postrzegania ciała, które przestało być obszarem tabu, obiektem nietykalnym, w jaki nie wolno ingerować. Tak jak możemy ingerować w artefakty, tak też rozmaicie ingerujemy w ciało poprzez medycynę i zabiegi estetyczne. Zmiana postrzegania ciała odzwierciedla się w znakach kulturowych, budowanych wokół ciała zarówno w sferze funeralnej, jak i estetycznych modyfikacji, np. tatuaż. Poprzez tatuaże i blizny, ciało mówi nawet po śmierci o upodobaniach i historii życia człowieka i stosunku do samego siebie – podobnie jak nagrobki mówią o stosunku żywych do pochowanych i do kwestii zachowywania przeszłości. ■ W niniejszym katalogu wyodrębniłem projekt *Archetyp-Świadomość-Miejsce*, zbierający doświadczenia z wielu obszarów moich zainteresowań. Projekt ten zbiegł się z działaniami instytucjonalnymi związanymi z kulturą funeralną i ocalaniem nekropolii Pomorza. Jednym z tych działań był trzyletni projekt-symposium *Nekropolie Pomorza* organizowany przez NCK pod patronatem Marszałka Województwa, do którego zostałem zaproszony. Zorganizowano trzy wyjazdy studyjne celem zwiedzania cmentarzy i miejsc kulturowych. W ciągu dwudniowych sesji przewodnikami byli naukowcy, więc już w autokarze toczyły się rozmowy i półformalne wykłady, gdzie każdy z naukowców przybliżył swoją dziedzinę. Dr Katarzyna Rozmarynowska, autorka książki o parkach i skwerach Wrzeszcza, uzupełniała naszą wiedzę z zakresu roślinności cmentarnej na Pomorzu. Profesor Borzyszkowski mówił o regionie, bardziej interesując się jego historią i historiami życia osób pochowanych na pomorskich cmentarzach. Dla mnie – najciekawszy był materialny sposób upamiętniania. Uczestniczyłem we wszystkich wyjazdach i konferencjach, wygłaszając prelekcje i pokazując dokumentację i własne prace artystyczne. ■ Owocem pierwszej międzynarodowej konferencji i wyjazdu studyjnego był obiekt: krzyż z Sierżna pod

■ Salvaging as a form of artistic expression has been taking place at St Catherine's Church in Gdańsk. I co-operate with the Museum of Tower Clocks there, arranging exhibitions and participating in works related to the preservation, conservation and visual arrangement of the 12th-century crypt, which now accommodates an archaeological Skansen. ■ A contemporary counterpart of the prolongation of existence, the saving for the future – this time on the biological level – is my co-participation in the promotion of organ donation. Maciej Śmietański and I have co-created an artistic-social action *Become an Aware Donor of Organs* (2000). What was important in this project was the change in the awareness of one's own body, which has ceased to be the taboo area, an untouchable object into which one is not allowed to intervene. We can as much interfere with artefacts as we can interfere with our bodies through medical and/or aesthetical operations. The shift in the perception of the body is reflected in cultural signs, built upon the body both in the funeral area and aesthetical modifications, e.g. tattoos. The body is able to speak about the deceased's likes, life story and self-attitude through scars and tattoos, even after one's death; similarly, tombstones can speak of the attitude of the living to their buried ones and the preservation for the future in general. ■ I distinguished the project *Archetype-Awareness-Place* in this catalogue, the project gathering my experience of the many fields of my interest. This project coincided with some institutional activities, linked to the funeral culture and the salvaging of the necropolises of Pomerania. One such activity was a three-year long symposium *Necropolises of Pomerania*, organised by the NCK Cultural Centre under the patronage of the Marshal of the Pomeranian Voivodeship, to which I was invited. Three field studies were organised to sight-see cemeteries and the places of cult. Scientists were our guides throughout two-week sessions, so it was already on the coach where discussions and semi-formal lectures took place, each of the scientists presenting their own discipline. Mrs Katarzyna Rozmarynowska, PhD, the author of a book on the parks and squares of the Wrzeszcz district of Gdańsk, complemented our knowledge on the vegetation of Pomeranian cemeteries. Professor Borzyszkowski spoke about the region, emphasising its history and life stories of people lying in Pomeranian cemeteries. What I found the most interesting was the material ways of commemoration. I participated in all the trips and conferences, giving speeches and showing both my documentation and own artistic works. ■ The fruit of the first international conference and a field study was an object: the Cross from Sierżno, pod

■ Die Bewahrung als eine Form des Kunstausdrucks geschieht auch in der St. Katharina Kirche in Gdańsk (*Danzig*). Ich arbeite dort mit dem Turmuhrmuseum zusammen, indem ich Ausstellungen vorbereite und an Arbeiten teilnehme, die mit Absicherung, Konservierung und Kunstarrangement von der XII – Jahrhundert-Krypta verbunden sind. In dieser Krypta befinden sich archäologische Sehenswürdigkeiten. ■ Um das Leben generell zu verlängern und die Zukunft zu bewahren – diesmal im biologischen Bereich – nehme ich an der Werbung für das Spenden von Organen teil. Mit Maciej Śmietański haben wir eine Kunstgesellschaftsaktion *Sei bewusster Organspender* (2000) organisiert. Von großer Bedeutung in diesem Projekt war eine Veränderung der Körperdefinition. Der Körper ist kein Tabubereich mehr, kein Objekt, das man nicht berühren darf, in das man nicht eingreifen darf. Wir können sowohl in Artefakten als auch in den Körper, durch Medizin und Schönheitsmaßnahmen, eingreifen. Der Körper wird anders wahrgenommen. Das ist sichtbar an verschiedenen Kulturzeichen, die mit dem Körper im Friedhofsbereich oder mit Schönheitspflege, z.B. Tätowierung verbunden sind. Durch Tätowierungen oder Wunden erzählt uns der Körper auch nach dem Tod von Interessen und Geschichte des Menschenlebens, von dem Verhältnis zu sich selber. Auf diese Art und Weise sagen uns auch viel die Gräber, wie das Verhältnis zwischen den Lebenden und den Begrabenen ist und wie die Vergangenheit betrachtet wird. ■ In diesem Katalog habe ich den Projekt *Archetyp-Bewusstsein-Ort* getrennt abgebildet, in dem Erfahrungen von vielen meinen Interessenbereichen gesammelt wurden. Der Projekt ist mit Friedhofskulturellen Institutionstätigkeiten und der Bewahrung von Pommernnekropolen verbunden. Dazu gehört ein dreijähriges Projekt – Symposium *Nekropolen von Pommern*, das von NCK unter dem Patronat der Woiwodschaft organisiert wurde und zu dem ich eingeladen wurde. Es wurden drei Studienreisen organisiert, um Friedhöfe und Kulturorte zu besichtigen. Während der zweitägigen Session wurden Wissenschaftler zu Führern und schon im Bus hat man über das Thema gesprochen und halbformell unterrichtet. Jeder Wissenschaftler hat uns seinen Bereich näher gemacht. Dr. Katarzyna Rozmarynowska, die Autorin vom Buch über Parken in Langfuhr, hat uns über die Friedhofspflanzen in Pommern berichtet. Prof. Borzyszkowski hat vom Region, von seiner Geschichte und Lebensläufen der auf den Pommernfriedhöfen begrabenen Menschen erzählt. Für mich war es am interessantesten, wie es materiell gespeichert wurde. Ich habe an allen Ausflügen und Konferenzen teilgenommen, mit eigenen Vorlesungen, eigener Dokumentation und eigenen Werken. ■ Nach der ersten internationalen Konferenz und einer Studienreise wurde ein Objekt gebildet: das Kreuz aus Sierżno bei Bütow. Und eine

Bytowie, a podsumowaniem naszej trzyletniej pracy – wystawa oraz konferencja w Kościele św. Jana w 2011 roku. Aranżowałem wystawę zdjęć autorstwa małżeństwa Anny i Krzysztofa Jakubowskich nt. cmentarzy pomorskich (wyszedł piękny album z ich pracami), ekspozycję ukazującą wyniki wykopaliisk archeologicznych w tymże kościele i w innych obszarach Gdańska, oraz mą własną wystawę z cyklu *Krzyże* poszerzoną o *Lapidarium*, gdzie zebrałem ocalone szczątki funeralne – żeliwne krzyże i fragmenty nagrobków. ■ Jednocześnie z cyklem *Krzyże* powstaje archiwum form funeralnych. Ze starych żeliwnych krzyży robię odlewy-odciski w silikonie, ponieważ krzyże znikają z cmentarzy, dewastowanych przez rabusiów. Tworzę więc jakby katalog form i wzorów występujących na krzyżach pomorskich (powtarzalnych w kilku odmianach, ale bardzo indywidualnie komponowanych). Ocalam cenne artystycznie i kulturowo zjawiska w postaci trójwymiarowych negatywów. Projekt jest otwarty, a kontynuowany etapami trwa już 22 lata. Wszystkie moje dotychczasowe działania wieńczy właśnie cykl *Krzyże*, który trafił na grunt wspólnego myślenia o Pomorzu i jego spuściźnie. Dominuje tu podejście historycznej uczciwości. Region nasz należał nie tylko do Polaków czy Niemców, ale jest wypadkową historii obu narodów i stanowi wspólne dziedzictwo losów skumulowanych przez stulecia. Dla mnie istotne jest, że moja działalność o charakterze artystyczno-kulturowym nie okazała się działaniem izolowanym, zawieszonym w próżni, ale napotkała na podobny nurt myślenia o kulturze wśród innych ludzi i instytucji. ■ Dziękuję Bronce Dejni, pomysłodawczyni całego projektu o nekropoliach Pomorza i Eli Pękałi (obecnie dyrektor NCK), że doceniły moje wieloletnie działania i zaprosiły mnie do projektu *Nekropolie Pomorza*. Dziękuję Urzędowi Marszałkowskiemu za patronat i współorganizację projektu oraz wielokrotną pomoc stypendialną moich indywidualnych działań artystycznych. Chciałem podziękować również wszystkim, którzy przez te lat współtworzyli projekt *Archetyp-Świadomość-Miejsce*, pomagali w realizacji konkretnych działań i wspierali mnie intelektualnie i duchowo, wymienię tu: Mariusza Białeckiego, Magdę Gajewską, Marzenę Guzowską, Jurka Kamrowskiego, Krzysztofa Kornackiego, Anię Królikiewicz, Tomka Krupińskiego, Reginę Olszow, Filipa Piaseckiego, Krzysztofa Stojalowskiego (*twórca znaku projektu A-Ś-M*), Macieja Śmietańskiego, Grzegorza Szychlińskiego, Alicję i Mariusza Zawierucha, szczególnie dziękuję Jackowi Zdyblowi. Dziękuję również moim rodzicom Łucji i Stanisławowi Kornackim oraz Iwonce i Franciszkowi za wsparcie i cierpliwość.

while the three-year work was summed up by an exhibition and conference at St John's Church in 2011. I made a spatial arrangement of the photographic exhibition of Anna and Krzysztof Jakubowski, featuring Pomeranian cemeteries (a beautiful album with their photos has been published), the exhibition of the output of archaeological excavations in this church and my own presentation from the series of *Crosses*, enlarged by the *Lapidarium* part, where I collected salvaged funeral remains: crosses and fragments of tombstones. ■ In parallel to the *Crosses* series, I have made an archive of funeral forms. I have made impressions-casts from old cast-iron monuments in silicone because these crosses disappear from cemeteries, devastated by plunderers. I have created something like a catalogue of forms and patterns on Pomeranian crosses (which are repeated in several variations but composed very individually). I have salvaged phenomena which are artistically and culturally precious in the form of three-dimensional negatives. This is an open project which I have continued for 22 years now. All of my activities to date have been crowned in this series of *Crosses*; the idea of *Crosses* falling onto the common ground of thinking about Pomerania and its heritage. The approach of historical honesty predominates here. Our region did not belong solely to Poles or Germans but it was the joint result of the history of both nations, constituting the common heritage of histories accruing throughout centuries. What is important for me is the fact that my artistic-social activities have not proved to be isolated, suspended in a void but have met a similar vein of thinking about culture among other people and institutions. ■ I render my sincere thanks to Bronka Dejna, the originator of the project on Pomeranian necropolises, and Ela Pękała (now the director of the NCK Centre) who both appreciated my many-year-long efforts and invited me to the project *Necropolises of Pomerania*. I thank the Pomeranian Marshal for his patronage and the co-organisation of the project, as well as for the material support rendered several times to my individual artistic activities. I would also like to thank all those people who have co-created the *Archetype-Awareness-Place* project for these many years, who helped me with the realisation of particular tasks, and who supported me intellectually and spiritually: Mariusz Białecki, Magda Gajewska, Marzena Guzowska, Jurek Kamrowski, Krzysztof Kornacki, Ania Królikiewicz, Tomek Krupiński, Regina Olszowa, Filip Piasecki, Krzysztof Stojalowski (*who created the emblem of A-A-P*), Maciej Śmietański, Grzegorz Szychliński, Alicja and Mariusz Zawierucha, and I particularly thank Jacek Zdybel. I also thank my parents, Łucja and Stanisław, as well as Iwonka and Franciszek for their support and patience.

Zusammenfassung der dreijährigen Arbeit war eine Ausstellung und eine Konferenz im Jahr 2011 in der St. Johannes Kirche. Ich habe eine Ausstellung von Fotos des Ehepaars Anna und Krzysztof Jakubowski zum Thema Pommernfriedhöfe arrangiert (es wurde ein wunderbares Album mit ihrer Arbeit gedruckt), auch eine Exposition mit archäologischen Ausgrabungen in dieser Kirche und anderen Gebieten in Gdańsk (*Danzig*). Darüber hinaus habe ich eine eigene Ausstellung vom Zyklus *Kreuze* veranstaltet, verbunden mit *Lapidarium*, wo ich gerettete Friedhofsreste – Gusskreuze und Grabfragmente gesammelt habe. ■ Gleichzeitig mit dem Zyklus *Kreuze* entsteht ein Archiv der Friedhofsformen. Aus alten Gusskreuzen bilde ich Silikonabdrücke, denn Kreuze verschwinden aus den beraubten von Dieben Friedhöfen. Deshalb bilde ich einen Katalog mit Formen und Mustern, die auf den Pommernkreuzen auftreten (sie wurden in ein paar Formen multipliziert, aber sehr individuell gestaltet). Ich bewahre kostbare Kunst- und Kulturercheinungen in einer dreidimensionalen Negativform. Das Projekt ist geöffnet und dauert schon 22 Jahre lang. Alle meine bisherigen Tätigkeiten umfasst gerade der Zyklus *Kreuze*, der alle Grundgedanken über Pommern und seiner Erbe betrifft. Dominiert hier die historische Ehrlichkeit. Diese Region hat nicht nur den Polen oder den Deutschen gehört. Sie ist mit der Geschichte beider Völker verknüpft und wurde nach Jahrhunderten eine gemeinsame Erbschaft von beiden Völkern. Für mich ist es von großer Bedeutung, dass meine Arbeit mit ihrem kunstkulturellen Charakter nicht isoliert war. Es war eine Zusammenarbeit mit anderen Menschen und Institutionen. ■ Ich möchte mich herzlich bei Bronka Dejna, die auf die Idee gekommen ist, ein Projekt über Pommernnekropolen zu bilden, bedanken. Ebenfalls bei Ela Pękała (heute Direktor von NCK). Ich danke ihnen dafür, dass sie meine langjährige Arbeit geschätzt und zu diesem Projekt eingeladen haben. Ich danke dem Marschallsamt für das Patronat, die Zusammenarbeit und viele Stipendien für meine individuellen Kunsttätigkeiten. Ebenfalls möchte ich mich bei allen bedanken, die in diesen Jahren an dem Projekt *Archetyp-Bewusstsein-Ort* zusammengearbeitet und mir bei konkreten Arbeiten geholfen haben. Sie haben mich intellektuell und geistig unterstützt, u.a. Mariusz Białecki, Magda Gajewska, Marzena Guzowska, Jurek Kamrowski, Krzysztof Kornacki, Ania Królikiewicz, Tomek Krupiński, Regina Olszowa, Filip Piasecki, Krzysztof Stojalowski (*hat das Zeichen des Projekts A-B-O gebildet*), Maciej Śmietański, Grzegorz Szychliński, Alicja i Mariusz Zawierucha. Und vor allem möchte ich mich bei Jacek Zdybel bedanken. Darüber hinaus danke ich meinen Eltern Łucja und Stanisław Kornacki, Iwonka und Franciszek für Verständnis und Geduld.

Ukrzyżowanie- obiekt sakralny, malarstwo na blasze, realizacja na cmentarzu w Rodowie
 ■ *Crucifixion* – a sacral object, painting on sheet metal, realisation at Rodowo cemetery
 ■ *Die Kreuzung* – Sacralobjekt, Bildhauerei auf dem Blech, Installationen auf dem Friedhof in Rodowo (Gross Rohdau) ■ 2014

BIBLIOGRAFIA BIBLIOGRAPHY BIBLIOGRAFIE

Zofia Tomczyk-Watrak, *Wybory i przemilczenia. Od szkoły sopockiej do nowej szkoły gdańskiej*, Gdańsk 2001

Public Relations. Sztuka z Gdańska, katalog wystawy / exhibition catalogue, Gdańsk 1999

Kościół św. Jana w Gdańsku. W kręgu kultury sepulkranej, praca zbiorowa, red. naukowa / collective work, science editor: Jakub Szczepański, Gdańsk 2012

Nekropolie Pomorza, praca zbiorowa, red. Naukowa / collective work, science editor: prof. Józef Borzyszkowski, Gdańsk 2011

X Pomorskie Zaduszki Artystyczne. Nie wszystkich umrę / 12th Pomeranian Artistic All-Souls' Day. I Shall Not All Die, Gdańsk 2012

Miscellanea. Anthropologica et sociologica, pod redakcją / editor: Magdaleny Gajewskiej i Piotra Pawliszaka, Gdańsk 2012

XII Pomorskie Zaduszki Artystyczne. Nie wszystkich umrę / 12th Pomeranian Artistic All-Souls' Day I Shall Not All Die, Gdańsk 2014

Czaszka, Arma Christi, olej na blasze, cmentarz w Rodowie ■ *Skull, Arma Christi*, oil on sheet metal, the cemetery at Rodowo ■ *Schädel, Arma Christi*, Öl auf Blech, Friedhof in Rodowo (Gross Rohdau) ■ 2015

ARCHETYP · ŚWIADOMOŚĆ · MIEJSCE

Redakcja naukowa / Science editor / Wissenschaftsredaktion

dr hab. Jacek Kornacki

Recenzenci / Reviews / Rezensenten

prof. Zbigniew Bajek – ASP Kraków / Academy of Fine Arts in Cracow / Akademie für Bildende Künste in Kraków

dr hab. Lesław Tetla – ASP Katowice / Academy of Fine Arts in Katowice / Akademie für Bildende Künste in Warszawa

Redakcja i korekta / Editing and Proofreading / Redaktion und Korrektur

Marzena Beata Guzowska

Tłumaczenie na język angielski / English translation / Übersetzung ins English

Marzena Beata Guzowska

Tłumaczenie na język niemiecki / German translation / Übersetzung ins Deutsche

Regina Olszowy

Projekt graficzny i skład / Graphic Layout and Typesetting / Graphikentwurf und Bindearbeit

Jacek Zdybel

Fotografie / Photo Credits / Photos

Roman Grabowiecki, Anna i Krzysztof Jakubowscy, Jacek Kornacki, Krzysztof Stojalowski, Wojciech Stróżyk, Zbigniew Treppa, Grzegorz Zając, Jacek Zdybel

Archiwum artysty / Artist's archive / Archiv des Künstlers

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

Wydział Malarstwa / Faculty of Painting / Fakultät für Kunstmalerei

Dziekan / Dean / Dekan

Dr hab. Krzysztof Polkowski / PhD / hab.Dr.

E-mail: dziekan.malarstwa@asp.gda.pl

Prodziekan / Associate Dean / Prodekan

Dr Przemysław Łopaciński / PhD / Dr.

E-mail: prodziekan.malarstwa@asp.gda.pl

Wydawca / Publisher / Herausgeber

Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku / Academy of Fine Arts in Gdańsk / Akademie für Bildende Künste

Ul. Targ Węglowy 6

80-836 Gdańsk

Tel. / Phone no. / Tel.: +48 58 301 28 01

www.asp.gda.pl

E-mail: office@asp.gda.pl

Nakład / print-run / Ausgabe: 300

Gdańsk 2014

ISBN 978-83-62759-61-3

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Publikacja dofinansowana przez Urząd Miasta Gdańska w ramach Stypendium Kulturalnego

This publication was co-financed by The City Hall in Gdańsk

within the framework of a Cultural Grant

Eine vom Danziger Rathaus in Rahmen von einem Kulturstipendium

finanziell unterstützte Publikation

Zrealizowano przy pomocy finansowej Województwa Pomorskiego

The project was realised with financial help from Pomeranian Voievodship

Es wurde mit einer finanziellen Unterstützung

der Pommernvoiwodschaft durchgeführt.

ISBN 978-83-62759-61-3